Poštni urad 9021 Celovec — Verlagspostamt 9021 Klagenfurt Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt Posamezni izvod 1.30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov P. b. b.

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXV. Celovec, petek, 9. oktobra 1970 Štev. 40 (1474)

Ob 50-letnici plebiscita

Pred petdesetimi leti je naše ljudstvo stalo pred težko odločitvijo. Formalno naj bi se v smislu Wilsonovih tez rešilo narodnostno vprašanje, v resnici pa je bilo ljudstvo postavljeno še pred številne druge življenjske odločitve. Tudi tedaj se je jasno pokazalo, da narodnost ni nekaj, kar obstaja ločeno od drugih življenjskih vprašanj, marveč da je del človeške osebnosti v gotovem času in prostoru. Glasovanje o pripadnosti k Avstriji ali Jugoslaviji torej ni moglo biti le glasovanje o narodni pripadnosti, temveč je bilo hkrati odločanje o gospodarskih, socialnih in političnih vprašanjih.

Tako gledano je bil rezultat plebisci od vsega začetka jasen. Po zgolj narodnostnih vidikih se je lahko odločal le gospodarsko samostojni in neodvisni sloj, socialno šibki delovni človek pa je stal pred izbiro, ali se naj odpove več ali manj zagotovljenemu delovnemu mestu v industrializirani napredni družbi, ali pa se naj poda v negotovost zaostale konservativne države. Nič lažja ni bila odločitev za intelektualca. Dejstvo je: kdor se je kljub svoji odvisnosti odločil le po nacionalnem vidiku, je izgubil svoje delovno mesto in svoj kruh! Tako je pač razumljivo, da se je večina odločila za gotovost in se v nacionalnem oziru zanašala na slovesno dane obljube tedanjih oblastnikov.

To so dejstva, ki jih je pisalo življenje. Številni drugi, posebno v teh dneh objavljeni in propagirani prikazi odločitve pred petdesetimi leti so v veliki meri povesti z več ali manj resničnim ozadjem.

S tem nikakor nočemo osporavati zasluge ljudi, ki so se iskreno prizadevali za odločitev v eno ali drugo smer, kamor so pač pripadali. Čemur se protivimo, je dejstvo, da so zasluge vzeli v zakup krogi, ki jim nikdar ni šlo za pomiritev in narodni sporazum v prid domovine, ampak jim je šlo nekdaj kakor danes le za razdiralne nacionalistične težnje.

Ali ni naravnost groza, da morajo policijsko zaščititi slovenski pevski zbor, ki sodeluje na proslavi 50-letnega jubileja! Ali ni izraz najbolj nazadnjaške nacionalistične miselnosti, da se v času graditve prostora Alpe-Jadran upirajo gospodarskemu sodelovanju sosednih narodov! Ali ni naravnost izzivanje, da se dozdevni prvoborec za nedeljeno Koroško drzne javno govoriti proti uradni deželni politiki dobrososedskih odnosov! Ali ni znak šovinistične naščuvanosti, če zaradi pravilnih ali nepravilnih pogledov na način letošnjega praznovanja gotovi krogi grozijo z dinamitom in življenjskim obračunavanjem!

Vsi ti pojavi zadnjih dni samo potrjujejo pravilnost odločitve ZSO, da ne sodelujemo na uradni osrednji proslavi, „da odvzamemo tla vsem eventualnim emocijam nacionalističnih krogov in na ta način zagotovimo deželni prireditvi dostojen in kakor upamo mirnemu sožitju v deželi koristen potek".

Koroški Slovenci — vsaj v pretežni večini — smo se tudi odločilnih dni pred petdesetimi leti spomnili na mogočni proslavi stoletnice koroških ljudskih taborov na Bistrici pri Pliberku. Tam smo pokazali, kako se je mogoče tudi takih zgodovinskih spoprijemov med sosednima narodoma spomniti v medsebojnem spoštovanju brez zgodovinskih resentimentov s pogledom v bodočnost, v porajajoči se svet, mednarodnega sodelovanja in regionalnega zbližanja ter združenja. Čim bolj to edinstveno manifestacijo koroških Slovencev brez slehernega nacionalističnega incidenta ustvarjalci javnega mnenja na Koroškem, vsaj kar zadeva nacionalno vprašanje, poskušajo popolnoma zamolčati, tembolj zgovorna in konstruktivna je ta prireditev spričo zgoraj omenjenih škandaloznih dogodkov zadnjih dni.

Koroški Slovenci, ki na ta način prisiljeni ne moremo sopraznovati, želimo ob petdesetletnem jubileju samo to, da bi prišlo končno do uresničitve pred petdesetimi leti danih obljub o zagotovitvi neoviranega narodnostnega obstoja in razvoja v smislu sodobnih predlogov, ki smo jih koroški Slovenci iznesli pred petnajstimi leti dne 11. oktobra 1955 v skupni „Spomenici koroških Slovencev".

To bi bilo brez dvoma najodločnejši in najbolj konstruktivni korak v novo polstoletje skupnega življenja nemške govorečih in slovensko govorečih deželanov v republiki Avstriji.

NEDELJSKE VOLITVE:

Ponovni uspeh socialistov

dokaz zaupanja v njihovo politiko

Zadnjo nedeljo je bila v nekaterih okrajih Dunaja ponovitev državno zborskih volitev, ker je ustavno sodišče zaradi nekaterih nerednosti razveljavilo za tiste okraje izid volitev 1. marca. Hkrati pa so na Tirolskem volili nov deželni zbor.

Za te volitve, čeprav so bile le lokalnega značaja, je vladalo največje zanimanje. Končno je šlo pri njih za prvo preizkušnjo sedanje socialistične vlade oziroma njene zdaj že nekaj mesecev „stare" politike; po drugi strani pa naj bi — kakor je pričakovala in želela ÖVP — te volitve pokazale, da odločitev 1. marca v korist SPÖ niti ni bila zaželjena. Volivci pa so v nedeljo nedvoumno pokazali, da zaupajo socialistični stranki in njeni politiki: tako na Dunaju kakor na Tirolskem so zabeležili lep uspeh, medtem ko je ÖVP v obeh primerih utrpela občutno izgubo.

Na Tirolskem je SPÖ odvzela ÖVP dva mandata in s tem tudi dosedanjo dvetretjinsko večino v deželnem zboru. Argumentiranje ÖVP-jevskih komentatorjev, češ da ÖVP pravzaprav nič ni zgubila, marveč se je le povrnila nazaj na stanje iz leta 1965, je nedvomno zelo zgovoren dokaz njene trenutne slabosti. Isto velja tudi za njeno samozadovoljevanje glede dunajskih volitev, ko pravi, da je pri volitvah pravzaprav uspela, saj je preprečila absolutno večino socialistov. Pri tem pa očitno povsem pozablja, da je sama zgubila en mandat, ki ga je po prvem štetju glasov pridobila SPÖ, ki je svoj delež na glasovih v primerjavi s 1. marcem še znatno povečala. Dokončna odločitev o mandatu, ki ga je zgubila ÖVP, bo znana šele po štetju volilnih kart: dobila ga bo ali SPÖ, ki bi potem imela 82 mandatov, ali FPÖ, katere zastopstvo bi se povečalo na 6 sedežev, medtem ko je za ÖVP že odločeno, da ima v novem parlamentu le 78 poslancev.

Nedeljske volitve — tako na Tirolskem kakor še posebno na Dunaju — pomenijo za ÖVP zelo hud udarec, ki bo trenutno krizo v njenih vrstah verjetno še povečal. Dejstvo, da je bivši kancler in predsednik ÖVP dr. Klaus takoj v ponedeljek odložil svoj poslanski mandat in demonstrativno zapustil Dunaj, ne da bi se prej poslovil od strankinega vodstva, govori dovolj jasno.

Za SPÖ pa te volitve nedvomno pomenijo bistveno utrditev njenega položaja, saj so volivci v veliki večini potrdili pravilnost njene dosedanje politike.

Sadat naslednik Naserja

Politični opazovalci so pričakovali, da bo po nenadni smrti predsednika Naserja prišlo v Združeni arabski republiki do notranjih bojev, bojev med posameznimi voditelji za položaj novega predsednika. Zato je naravnost presenetilo, da je komaj dober teden po Naserjevi smrti uspelo rešiti vprašanje njegovega naslednika.

Centralni komite arabske socialistične unije je za predsedniškega kandidata imenoval Anuarja el Sadata, sedanjega vršilca dolžnosti predsednika republike, ki ga je potem parlament tudi soglasno izvolil. Prihodnji teden bo — kakor predvideva ustava — novega predsednika sicer še volilo ljudstvo na posebnem plebiscitu, vendar pripisujejo temu aktu le formalni pomen.

Anuar el Sadat je edini preživeli iz tiste skupine oficirjev, ki so leta 1939 osnovali gibanje svobodnih oficirjev in položili temelje za osamosvojitev Egipta. Že takrat je bil najožji sodelavec pokojnega predsednika Naserja, katerega politiko — kakor je zdaj zagotovil — hoče nadaljevati.

Poglavitna načela sožitja

v deklaraciji Združenih narodov

Glavna skupščina bo v okviru svojega letošnjega jubilejnega zasedanja 24. oktobra — torej na dan Združenih narodov — razpravljala in sklepala o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami. Tozadevna deklaracija vsebuje poleg uvodnih ugotovitev naslednjih sedem načel sožitja:

■ Prvo načelo obvezuje vsako državo, da se v svojih mednarodnih odnosih vzdrži groženj ali nasilja proti ozemeljski celovitosti ali politični neodvisnosti druge države. Takšne grožnje ali nasilja ne bi smeli nikoli uporabiti za reševanje mednarodnih vprašanj. Agresivna vojna je s tem načelom proglašena za zločin proti miru. Države so dolžne vzdržati se tudi propagiranja agresivnih vojn, maščevanj, nasilja, ki bi oviralo narode pri opravljanju njihovih suverenih pravic; ne smejo organizirati in podpirati nerednih enot ali oboroženih tolp, ki bi vdirale v druge države. Nezakonito je vsako ozemeljsko osvajanje z grožnjo ali silo.

■ Drugo načelo zavezuje države, da rešujejo svoje spore miroljubno v skladu z ustanovno listino OZN in tako, da ne ogrožajo mednarodnega miru, varnosti in pravičnosti. Države v sporu se morajo izogibati akcij, ki bi lahko zapletale položaj ter ogrozile mednarodni mir in varnost. Mednarodne spore je treba reševati na podlagi suverene enakopravnosti držav.

■ Tretje načelo pravi, da nima nobena država ali skupina držav pravice intervenirati, direktno ali indirektno, iz takšnega ali drugačnega vzroka, v notranjih in zunanjih zadevah katerekoli druge države. Nobena država ne sme uporabiti ali podpirati uporabe kakršnihkoli ukrepov, ki bi prisilili drugo državo, da svoje suverene pravice podredi tujim interesom. Ne sme organizirati, podpirati, financirati ali spodbujati subverzivne, teroristične ali oborožene akcije, katerih namen je nasilno odstaviti režim v drugi državi, pa tudi ne intervenirati v državljanskih vojnah v drugi državi.

■ Četrto načelo nalaga državam, da ne glede na razlike v političnih, gospodarskih in družbenih sistemih med seboj sodelujejo na raznih področjih mednarodnih odnosov, da bi obdržali mednarodni mir in varnost ter izboljšali mednarodno stabilnost in napredek, splošno blaginjo in mednarodno sodelovanje.

■ Peto načelo pravi, da se imajo vsi narodi pravico svobodno odločati brez tujega vmešavanja o svojem političnem statusu ter se gospodarsko, družbeno in kulturno tako razvijati, kot je njim prav in vsaka država je dolžna spoštovati to pravico. Vsaka država je tudi dolžna vzdržati se kakršnekoli prisilne akcije, ki bi ovirala narode v njihovi pravici do samoodločbe. Narodi, ki se uprejo takšnim akcijam, imajo pravico zaprositi in dobiti podporo v skladu s cilji in načeli listine. Vsaka država se mora prav tako vzdržati vsega, kar bi delno ali povsem podrlo nacionalno enotnost ali ozemeljsko celovitost katerekoli druge države ali dežele.

■ Šesto načelo poudarja, da imajo vse države suvereno enakost, da imajo vse enake pravice in dolžnosti in so enakopravne članice mednarodne skupnosti, ne glede na gospodarske, družbene ali politične razlike.

■ Sedmo načelo obvezuje vsako državo, da dosledno izpolnjuje obveznosti, ki jih je prevzela v skladu z Ustanovno listino Združenih narodov. Če so obveznosti iz mednarodnih sporazumov v nasprotju s tistimi obveznostmi, ki so jih članice Združenih narodov prevzele z Ustanovno listino, potem obveljajo načela Ustanovne listine.

Pri obeh velikih strankah:

Uvod v jesensko delo

Pred začetkom jesenske sezone političnega dela je pri obeh velikih strankah že vsa leta navada, da se njuni funkcionarji in mandatarji poprej zberejo na tako imenovanih klavzurnih posvetovanjih, kjer določijo smernice za prihodnjo dejavnost. Taka posvetovanja so ta teden: SPÖ-jevski voditelji, člani vlade, državni poslanci in zvezni svetniki ter člani deželnih vlad so se zbrali v Kapfenbergu na Štajerskem, ÖVP pa ima svoje „politične eksercicije" po stari tradiciji na Semmeringu.

Letos so ta posvetovanja seveda v povsem drugačnem vzdušju, kot je bilo to v prejšnjih letih. To velja tako za SPÖ, ki tokrat prvič kot edina vladna stranka pred dvojnimi nalogami — v vladi in v parlamentu; še posebno pa velja to za ÖVP, ki se mora prvič kot opozicijska stranka sprijazniti z novim položajem, ko mora svoje delo omejiti na parlament in tam skušati najti alternative k vladni politiki.

Prvi dan letošnjih posvetovanj je to potrdil. V Kapfenbergu je bilo v ospredju vprašanje proračuna, nedvomno najvažnejše vprašanje, s katerim se bo v prihodnjih tednih in mesecih morala baviti SPÖ tako po vladni poti kakor še posebej v parlamentu. Bila je stvarna razprava, ki je pričala o tem, kako resno se SPÖ zaveda svoje odgovornosti, ki jo nosi po letošnjih državnozborskih volitvah. Pa tudi na Semmeringu je že prvi dan posvetovanja pokazal, da gre za resne stvari. Zlasti generalni tajnik ÖVP dr. Schleinzer je s svojim referatom naravnost presenetil, presenetil posebno zato, ker je kot prvi vodilni funkcionar brez vsakega olepšavanja opozoril na trenutne slabosti v lastni stranki ter ugotovil, da bo morala ÖVP v marsičem spremeniti svojo politiko in tudi svoj odnos do drugih strank, če bo spet hotela pridobiti zaupanje v javnosti.

Ko pišemo te vrstice, se posvetovanja nadaljujejo in so napovedani še glavni referati. Toda že začetek je dovolj jasno pokazal, da se v letošnji jeseni obeta živahna politična aktivnost, ki bo nedvomno pridobila na barvitosti še z akcenti, ki jih je postavil izid nedeljskih volitev.

Letos nov rekord v turizmu

Tako dolge poletne sezone kot letos avstrijsko turistično gospodarstvo še ne pomni. Večina turističnih cenrov je bila še v drugi polovici septembra zasedena s tujimi in domačimi gosti. Od marsikod je bilo slišati, da imajo turistična podjetja razpoložljive kapacitete razprodane.

Tako je tudi september potrdil to, kar sta pokazala julij in avgust: inozemski turisti so iz meseca v mesec prihajali v večjem številu v Avstrijo kot pred letom dni, domači turisti pa so iz tedna v teden bolj spoznavali, da je bolje, če preživijo svoje počitnice doma. Vzrok takega razvoja: avstrijsko turistično gospodarstvo je letos za svoje usluge zahtevalo cene iz leta 1969, druge države pa so letos cene svojih uslug neprimerno visoko zvišale.

Vmesna bilanca deviznega donosa turizma v prvih osmih mesecih kaže letos, da je ta s 13,6 milijardami šilingov za 39 odstotkov večji od onega v prvih osmih mesecih leta 1969. Že sedaj je ta donos za dobro milijardo šilingov višji kot celokupni donos turističnih deviz leta 1969. Inozemski turisti so letos v prvih osmih mesecih pustili v Avstriji deviz v vrednosti 19 milijard šilingov, za 28 odstotkov več kot v istem obdobju preteklega leta. Temu nasproti je poraba deviz domačih turistov v inozemstvu porasla le za 7 odstotkov na 5,3 milijarde šilingov.

Prve mesece tekočega turističnega leta so avstrijski turisti še radi hodili v inozemstvo preživljat svoj dopust. Visoke cene turističnih uslug so jih vendar čedalje bolj odvračale. Medtem ko so julija porabili v inozemstvu še za 7 odstotkov več deviz kot lani, so jih avgusta z eno milijardo šilingov porabili 5 odstotkov manj kot leto dni poprej. To je v veliki meri pripomoglo, da je ob pritoku turističnih deviz avgusta v znesku 4,2 milijarde šilingov (porast nasproti avgustu 1969 za 39 odstotkov) neto donos narasel za 65 odstotkov na 3,1 milijarde šilingov.

Koroška, ki med avsrijskimi zveznimi deželami zavzema v celotnem turizmu drugo mesto, v poletnem pa prvo, je letos avgusta dosegla doslej nepoznan rekord 4,3 milijona turističnih nočitev, za 20 odstotkov več kot v juliju in za 21 odstotkov več kot avgusta 1969. Število nočitev inozemskih turistov je bilo celo za 23 odstotkov večje kot avgusta 1969. Medtem ko so inozemski turisti julija ostali v povprečju 9,4 dni na Koroškem, so ostali avgusta 10,2 dni. Tako dolgega povprečnega bivanja turistov v deželi že nekaj let ni bilo več mogoče zabeležiti.

Vrsta občin je letos zabeležila znatno večji porast števila turističnih nočitev, kot ga izkazuje deželno povprečje. Med glavnimi koroškimi turističnimi centri so bile avgusta to občine Škocijan ob Klopinjskem jezeru (porast za 33 odstotkov na 296.000 nočitev), Bekštanj (+24 odstotkov na 231.0000), Millstatt (+33 odstotkov na 136.500) in Hodiše (+22,4 odstotka na 116.000). Sorazmerno visok porast števila nočitev so zabeležile tudi številne podeželjske občine, zlasti one v Ziljski dolini. Med njimi vodi Liesing s porastom za 93 odstotkov. Za več kot dve tretjini se je v primerjavi z lanskim avgustom število nočitev povečalo v občinah Blače, St. Lorenzen/Lessachtal, Čajna, Kirchbach, St. Lorenzen/Gitschtal, Štefan v Ziljski dolini, Ziljska Bistrica in Obervellach. Tako je 18 občin Ziljske doline avgusta zabeležilo s 400.000 turističnimi nočitvami porast za 26,6 odstotka.

Celokupno gledano je turizem prvih osmih mesecev dal avstrijskemu gospodarstvu impulze kot še nikoli poprej. Turistično gospodarstvo se bo spričo tega v precejšnji meri otelo skrbi, ki jih ima zaradi svoje razmeroma visoke zadolženosti, industrija blaga široke potrošnje in kmetjstvo pa sta z letošnjim pritokom inozemskih turistov in z njihovo potrošnjo doživela povpraševanje za njunimi izdelki, kot ga že precej let ne pomnita.

(bl)

Drugo desetletje razvoja

Pripravljalni odbor glavne skupščine OZN je izdelal predlog dokumenta mednarodne strategije razvoja, to je smernic za tako imenovano drugo desetletje razvoja, kot ga pripravljajo Združeni narodi v okviru svojih prizadevanj za napredek držav v razvoju. O tem dokumentu bodo razpravljali na letošnjem zasedanju glavne skupščine OZN, ki sicer poteka v znamenju 25-letnega jubileja svetovne organizacije, vendar se bo kljub temu moralo baviti tudi z raznimi perečimi problemi.

Dokument ugotavlja odgovornost mednarodne skupnosti za gospodarski razvoj in socialni napredek držav v razvoju. Čeprav dokument mednarodne strategije razvoja za drugo desetletje ni pravno obvezen, ker nima značaja mednarodnega sporazuma, vendar predstavlja politično in moralno obveznost ter izraz kolektivne pripravljenosti držav članic za uresničenje predloženih ukrepov. Toliko manj je razveseljivo dejstvo, da tudi pri teh pripravah niso uspeli premostiti nesoglasij, ki so se pojavila med Vzhodom in Zahodom. Ker je v pripravah sodelovala le Zahodna Nemčija, medtem ko Vzhodni Nemčiji niso odprli vrat v ta krog, tudi druge socialistične dežele niso hotele sodelovati ter so delo odbora bojkotirale.

Predlog dokumenta oblikuje osnovni koncept strategije razvoja najširšega obsega in na dolgoročni osnovi. Zajema vse ključne in strateške probleme razvoja držav v razvoju in v tekočem desetletju postavlja kot cilj povprečno letno stopnjo rasti bruto proizvoda držav v razvoju v višini 6 odstotkov. To naj bi dejansko pomenilo povprečno letno stopnjo rasti bruto proizvoda na prebivalca v višini 3,5 odstotka, kar bi bilo dvakrat več, kot je znašal porast v minulih dveh desetletjih. Povprečna letna stopnja rasti v kmetijstvu je predvidena v višini 4 odstotkov, v industriji pa osem odstotkov.

Prav tako so v dokumentu predvideni tudi konkretni ukrepi, ki naj bi jih podvzele na področju mednarodne trgovine, regionalnih integracij med državami v razvoju, na področju financiranja razvoja, znanosti in tehnologije itd. Pri tem poudarja predlog dokumenta primerno odgovornost držav v razvoju za njihov gospodarski in socialni razvoj, hkrati pa tudi obveznost mednarodne skupnosti za uresničevanje predloženih ciljev.

Opravljeno delo pripravljalnega odbora je nedvomno velikega pomena, saj je uspelo doseči sporazum v raznih konkretnih vprašanjih, To velja tako za vlogo znanosti in tehnologije za razvoj držav v razvoju, kakor tudi za ukrepe, ki naj zagotavljajo povečanje uvoza industrijskih proizvodov iz držav v razvoju. Manj uspešen pa je bil odbor na drugem področju: namreč na tistem področju, od katerega je v pretežni meri odvisen uspeh celotnega programa, to je na področju denarja. Tudi ob tej priložnosti se je pokazalo, da razvite in bogate države z Ameriko na čelu nimajo pravega razumevanja za potrebe in težave držav v razvoju. Zato odboru ni uspelo doseči sporazuma o tem, da morajo razvite države prispevati 1 odstotek svojega bruto narodnega proizvoda v korist držav v razvoju. In prav tako tudi niso dosegli sporazumne rešitve na drugem pomembnem področju — na področju liberalizacije za izvoz proizvodov držav v razvoju na tržišča razvitih držav.

Kljub vsemu uspešno opravljenemu delu pripravljalnega odbora je torej cela vrsta izredno važnih vprašanj ostalo nerešenih. Z njimi se bo morala baviti glavna skupščina OZN in od njenega dela bo v veliki meri zavisel uspeh ali neuspeh drugega desetletja razvoja, ki so ga proglasili Združeni narodi.

„Sodobna elektronika“ v Ljubljani

Na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču je bila v torek odprta letošnja 17. razstava elektronike, telekomunikacij, merilne opreme in podobnih izdelkov, znana pod imenom „Sodobna elektronika". Pri tej razstavi gre za tradicionalno prireditev, ki sodi med največje in najuspešnejše manifestacije ljubljanskega Gospodarskega razstavišča.

Letos je razstava „Sodobna elektronika" posebno obsežna — rekordna: na njej sodeluje več kot 260 razstavljavcev kar iz 19 držav. Največ jih je iz Amerike, nadalje pa so poleg Jugoslavije zelo močno zastopane še Zahodna Nemčija, Anglija in Italija. Po daljšem presledku je letos spet udeležena tudi Sovjetska zveza, prvič pa na tej razstavi sodeluje Španija.

Razstava sodobne elektronike nikakor ni — kakor bi morda kdo mislil — namenjena le peščici strokovnjakov, marveč razpostavljene elektronske naprave prav gotovo pritegnejo tudi zanimanje širšega kroga ljudi, saj si elektronika danes utira pot na vsa področja življenja.

Poleg tega pa razstava „Sodobna elektronika" obsega tudi še vrsto drugih zanimivih prireditev, med katerimi zavzemajo posebno mesto razna strokovna posvetovanja in zborovanja, kjer imajo napovedane referate vodilni domači in tuji strokovnjaki. Tehnični muzej Slovenije, ki je v zadnjih dveh letih prispeval prikaz razvoja telefona in razstavo o Nikoli Tesli, pa letos sodeluje s prikazom razvoja gramafona.

NASILJE — OROŽJE RASISTOV V AFRIKI

V osrednjem zaporu v Pretoriji obesijo vsake tri dni po enega jetnika. „Zločini", za katere sledi smrtna kazen, so „izdaja, terorizem ali pripadništvo k ilegalnemu gibanju". Na smrt obsojeni so ponavadi črnci, Indijci in drugi prebivalci.

Te podatke je objavil list pravne fakultete v Pretoriji. Južnoafriška republika je po številu umrlih zapornikov in jetnikov v koncentracijskih taboriščih, po surovem obračunavanju z „upornimi Afričani", ki so krivi le zaradi tega, ker hočejo znosneje živeti, na prvem mestu. Navedbe pravniškega časopisa pa so le del resnice o nasilju, ki ga je uzakonil rasistični režim v Južni Afriki.

Zaradi „subverzivne dejavnosti" so oblasti v Južnoafriški republiki v zadnjih desetih letih izrekle 44 milijonov sodnih kazni, od pretepanja do večletnega prisilnega dela in strogega zapora. Podobne so razmere tudi v Rodeziji in portugalskih posestih v Afriki. Nekatere politične jetnike v Salisburyju celo kastrirajo. Ena izmed znanih metod mučenja je tudi „električna kača", ki jo afriški zaporniki opisujejo kot velikansko kobro; v resnici je to električni kabel, ki povzroči šok že pri najmanjšem dotiku.

Rasistična režima v Pretoriji in Salisburyju sta za nasilje nad črnim prebivalstvom afriškega juga in tekmovanje v oboroževanju, ki mu ni konca, našla pojasnilo — češ da se „bojijo" uporov, pritiska in nevarnosti, ki jim groze iz neodvisnih afriških držav. V letošnjih proračunih sta vladi v Pretoriji in Salisburyju povečali v primerjavi z zadnjimi leti izdatke za oborožitev skoraj za polovico: Južna Afrika porabi povprečno približno 350 milijonov dolarjev za oborožitev, Rodezija pa 25 milijonov.

Ta vrsta je nekajkrat večja kot celotni znesek, ki so ga vse afriške francosko govoreče države vložile v zadnjih dveh letih v gospodarstvo. Rasistična režima kupujeta najbolj sodobno vojaško opremo in orožje; sestavljajo posebne kazenske ekspedicije za gverilske boje in urijo bele najemnike v spretnostih z orožjem. Vojaštvo teh dveh držav je precej večje kot v več afriških državah skupaj.

Glavni cilj tega mrzličnega tekmovanja v oboroževanje je ovekovečiti sedanjo brezpravnost afriškega prebivalstva in ustvariti vojaško gospodarski blok, ki bo kos s silo zavrniti kakršnekoli „grožnje" in „izzivanja" afriških držav. Ta branik, ki ga že vrsto let utrjujejo pred očmi vsega sveta, naj bi pravzaprav podaljšal kolonialno vlado; ta se je ohranila le še v Centralni in Južni Afriki, na najbogatejših območjih črne celine. V tem „zlatem pasu" je največ gospodarskega bogastva celine, zlasti rud in dragocenih mineralov. Ta del Afrike daje 96 odstotkov svetovne proizvodnje industrijskih in okrasnih diamantov, 69 odstotkov kobalta, 48 odstotkov antimona in velikanske količine bakra, kroma, fosfatov, železa in urana. Vsa ta bogastva že dolga leta izkorišča tuji — zahodnoevropski in ameriški kapital, ki podpira rasistične režime.

Če se poglobimo v vsa ta dejstva, si bomo ustvarili popolnejšo podobo o združenih silah, ki se tako zagrizeno bojujejo, da bi zavrle dekolonizacijo.

PO ŠIROKEM SVETU

NEW YORK — Ob jubileju OZN je poslal papež Pavel VI. glavnemu tajniku U Tantu poslanico, v kateri izraža bojazen, da je ugasnil up v miroljubno sožitje nasprotujočih sil. V svoji poslanici papež opozarja, da je univerzalnost OZN temeljni razlog za obstoj te mednarodne organizacije, katere poslanstvo je, razvijati splošno blaginjo človeka. U Tant je v svojem odgovoru med drugim poudaril, da je univerzalnost OZN „eden od najbolj nujnih ciljev" ob jubiljenem zasedanju OZN.

BRUSELJ — Te dni je jugoslovanski predsednik Tito na uradnem obisku v beneluških državah. Najprej je odpotoval v Belgijo, kjer je bil gost kralja Baudouina; potem bo ibskal tudi še Luxemburg in Nizozemsko. V teh deželah vlada za obisk jugoslovanskega predsednika veliko zanimanje. Zlasti cenijo prispevek Jugoslavije k zmagi nad skupnim sovražnikom med drugo svetovno vojno, hkrati pa poudarijajo nepopustljivost Jugoslavije v boju za očuvanje neodvisnosti v povojnem obdobju ter njeno vlogo v mednarodnih odnosih. Ob zaključku obiska v beneluških državah pa se bo predsednik Tito sestal tudi z zahodnonemškim kanclerjem Brandtom.

MOSKVA — Predsednik francoske republike Pompidou je trenutno na prvem uradnem obisku v Sovjetski zvezi, medtem ko biva prejšnji francoski zunanji minister Couve de Murville na večtedenskem obisku v LR Kitajski.

NEW YORK — Avstrijski predstavnik pri Združenih narodih poslanik dr. Haymerle je izjavil, da Avstrija tokrat odstopa od svoje kandidature za članico varnostnega sveta. Hkrati pa je že napovedal kandidaturo Avstrije za leto 1972, ko bodo volili nestalne člane varnostnega sveta za obdobje 1973/74. Za ta korak se je Avstrija odločila zato, ker se zdaj že drugi dve zahodnoevropski državi potegujeta za mesto v varnostnem svetu.

BERLIN — Zahodnoberlinski župan Schütz se je izrekel za rešitev sodelovanja med Zahodnim Berlinom in Vzhodno Nemčijo. Dejal je, da obstaja veliko možnosti za sodelovanje, ki ga omogoča nadaljnje prizadevanje za odpravo napetosti. Zato v bodoče ni nujno, da bi bili stiki omejeni na gospodarsko sodelovanje, marveč se tako sodelovanje lahko razširi tudi na področja kulture, športa in znanosti.

KONSTANZ — V Konstanzu ob Bodenskem jezeru se bo jutri končal 21. kongres mednarodne astronavtske zveze (IAF). Na kongresu sodeluje okrog 1000 znanstvenikov iz več kot 30 držav sveta, ki razpravljajo o problemih raziskave in izkoriščanja vesolja v blaginjo človeštva. V okviru tega kongresa je prišlo tudi do prijateljskega srečanja ameriških in sovjetskih vesoljcev.

STUTTGART — V Zahodni Nemčiji so se začele velike vojaške vaje, pri katerih bo do 24. novembra sodelovalo okrog trideset tisoč zahodnonemških in ameriških vojakov. Hkrati pa se v Vzhodni Nemčiji odvijajo vojaške vaje vzhodnih držav, pri katerih po daljši prekinitvi spet sodelujejo tudi romunske enote.

BUDIMPEŠTA — Madžarski parlament je izglasoval spremembe v volilnem sistemu, ki naj bi prispevale k nadaljnji demokratizaciji družbenega življenja. Glavna sprememba je v tem, da se bo v bodoče za vsak mandat lahko potegovalo več kandidatov, ki jih bodo izbirali in določili na kandidacijskih zborih. Med razpravo je bilo poudarjeno, da je treba vzpodbuditi politično aktivnost državljanov pri izbiranju in predlaganju kandidatov za ljudske poslance.

BONN — V Bonnu se je ta teden začela šesta in menda zadnja etapa zahodnonemško-poljskih razgovorov o ureditvi odnosov med obema državama. Vodja poljske delegacije, pomočnik zunanjega ministra Winiewicz, je pred odhodom iz Varšave izjavil, da se bodo sedaj lotili „bistva vprašanja". Hkrati je izrazil tudi željo, da bi uspelo dokončati osnutek sporazuma o ureditvi odnosov med Poljsko in Zahodno Nemčijo.

PARIZ — Čez dve leti naj bi začeli graditi predor pod Rokavskim prelivom, promet po novi zvezi med Francijo in Anglijo pa naj bi stekel leta 1978. Stroške gradnje predora, po katerem naj bi s posebnimi vozili prevažali avtomobile, so ocenili na 4000 milijonov frankov.

TEL AVIV — Izraelski obrambni minister Dajan je ob prekinitvi ognja neposredno po smrti predsednika Naserja spet grozil Arabcem, češ da je Izrael močnejši kot vse arabske države skupaj. To je utemeljeval s tem, da Arabcem kljub sovjetski pomoči v treh letih ni uspelo pregnati izraelskih čet z območja Sueškega prekopa.

Knjiga „To je Koroška“

predstavlja razveseljiv pojav med publikacijami v koroškem jubilejnem letu

Za letošnje „koroško jubilejno leto“ doživljamo pravo poplavo najrazličnejših publikacij. Lok sega od vsakodnevnih in priložnostnih prispevkov v periodičnem tisku preko najrazličnejših „slavnostnih spisov“ in sporedov do cele vrste razprav in knjig. Vsebina je odvisna predvsem od tega, kdo je avtor in kdo izdajatelj posamezne publikacije. V večini primerov je ta vsebina takšna, da se o njej niti ne izplača govoriti; je v bistvu ponavljanje znanih gesel, je pogrevanje stare miselnosti, je enostransko tolmačenje nekdanjih dogodkov — skratka nova naklada že desetletja poznanih in mnogokrat prežvekovanih „duhovnih dobrin“, kar pa je ravno najbolj zgovoren dokaz, da se je za določen krog ljudi na Koroškem razvoj nekdaj v preteklosti ustavil in se od takrat ni več premaknil naprej. Ali z drugimi besedami: razvoj je šel mimo teh ljudi.

Toliko bolj pa je zato razveseljiva knjiga „To je Koroška“ (Das ist Kärnten), ki vsekakor zasluži, da ji posvetimo nekaj besedi.

Knjigo je izdala koroška deželna vlada; zasnoval jo je prejšnji vodja kulturnega referata dvorni svetnik dr. Otto M. Polley, uredila pa jo je dr. Trude Polley, medtem ko je med sodelavci dolga vrsta znanih imen. Na splošno je treba priznati, da so se tvorci knjige potrudili doseči čim višjo stopnjo objektivnosti, tako da — upoštevajoč koroške razmere in dosedanje tovrstne izkušnje — publikacija pomeni nedvomno le korak naprej tudi v tem smislu, da v določeni meri predstavlja Koroško takšno, kakršna je, namreč kot skupno domovino dveh narodov.

Seveda, ob kritični presoji pade v oči marsikatera pomanjkljivost. Tukaj ne mislimo samo na precej enostransko pobarvani in dokumentirani prikaz naše stare zgodovine, marveč tudi v novejši preteklosti marsikje pogrešamo vrednotenje ali vsaj omembo prispevka, ki so ga Slovenci dali k razvoju kulture in znanosti na Koroškem (nemško pisano ime svetovno znanega znanstvenika Josipa Štefana samo pač ne izdaja njegovega slovenskega porekla, kar enako velja tudi za druge pomembne predstavnike umetnosti, znanosti in kulture).

Da opisi dogodkov pred petdesetimi leti niso ravno najboljši dokaz objektivnega vrednotenja, ni treba posebej omenjati. Je pa vsekakor zanimivo, da tozadevni prispevki priznavajo, da meje takrat še niso bile določene in da je novo ureditev po narodnostnih vidikih ne glede na zgodovinske deželne meje vsebovala celo cesarjeva deklaracija od 16. oktobra 1918. Iz tega vidika se geslo o nedeljivi Koroški in boj za enotnost dežele seveda prikaže v povsem drugačni luči, kakor je krivično in neupravičeno tudi zdaj že 50 let staro podtikavanje nelojalnosti tistim Slovencem, ki so se pri glasovanju poslužili le svoje demokratične pravice.

Posebej koroškim Slovencem sta posvečena dva prispevka: kratek prikaz slovenske književnosti na Koroškem, ki ga je napisal dr. Erich Prunč, ter članek z noslovom „Manjšina po državni pogodbi“. Medtem ko se prvi članek zaključi z dobo, ko je „Koroška spet zgubila svojo vodilno vlogo v slovenski književnosti“, vsebuje drugi poleg celotnega besedila člena 7 državne pogodbe in kratkega orisa današnjega položaja koroških Slovencev dve nedvomno zanimivi ugotovitvi: Glede šolskega vprašanja navaja, da se je po švicarskem in staroavstrijskem vzoru uvedeni „poskus obveznega dvojezičnega šolstva zlomil na odporu nemško govoreče večine“. Glede slovenščine kot uradnega jezika pa se članek sklicuje na pojasnila vlade k državni pogodbi in pravi, da je tozadevno določilo državne pogodbe neposredno uporabno pravo in zato ni potreben poseben izvedbeni zakon; vendar so pristojni državni in deželni organi z odloki dali upravnim uradom izvedbena navodila. O tozadevnem odloku deželnega glavarja smo svoječasno poročali tudi v našem listu, zdaj pa vidimo, da je slovenščina baje tudi pri državni uradih priznana kot uradni jezik. Toda: ali tako slepomišenje okoli izvajanja določil člena 7 le ni malo čudno!

O knjigi „To je Koroška“ bi lahko še veliko govorili. Navajali bi lahko še to in ono pomanjkljivost, naštevali pa bi lahko tudi mnoge pozitivne stvari, ki so toliko bolj razveseljive, ker jih vsebuje uradna publikacija. So torej sestavni del uradne deželne politike in zato upravičujejo zaupanje v bodočnost — to tembolj, ker mislimo, da bi letošnje jubilejno leto moralo pomeniti končno črto pod preteklost in začetek res novega obdobja v zgodovini naše dežele in njenih prebivalcev.

NOVO DRUŠTVO
slovenskih duhovnikov

Prejšnji teden je bil v Ljubljani občni zbor Ciril-Metodijskega društva katoliških duhovnikov SR Slovenije. Zbora so se udeležili predstavniki stanovskih društev iz drugih jugoslovanskih republik, pozdravne besede pa sta spregovorila tudi član predsedstva republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije Franc Kimovec-Žiga ter predsednik republiške komisije za verska vprašanja Pavle Bojc.

Za novega predsednika društva je bil izvoljen dr. Stanko Cajnkar, pozdravna pisma pa je zbor naslovil na predsednika republike Tita, predsednika republiške skupščine Sergeja Kraigherja, slovenskega metropolita nadškofa dr. Pogačnika in na Socialistično zvezo delovnega ljudstva. Poleg tega so sklenili društvo preimenovati v Slovensko duhovniško društvo.

V resoluciji, ki jo je izglasoval zbor slovenskih duhovnikov, je med drugim rečeno: „S pospeševanjem medsebojnega razumevanja in zaupanja vseh ljudi različnih svetovnih nazorov hočemo ustvariti pogoje za uspešen dialog Cerkve s sodobnim svetom v duhu koncilske konstitucije o Cerkvi v sedanjem svetu. S tem želimo pomagati Cerkvi pri uresničevanju njenega evangelskega poslanstva, pa tudi samoupravni družbi v njenem prizadevanju za oblikovanje humanih medčloveških odnosov.“

Slovenska filmska proizvodnja
napoveduje vrsto novih domačih filmov

Za zadnje letošnje mesece in za prihodnje leto se na področju slovenske filmske proizvodnje obeta cela vrsta novih domačih filmov. Najprej so to trije filmi, ki so bili predvideni za leto 1970 ter so trenutno v pripravi ali — kar velja predvsem za prvi celovečerni film, ki bo posnet po delih Ivana Cankarja: „Na klancu“ — baje že tik pred zaključkom snemanja. Omenjeni film snema Vojko Duletič in zagotavljajo, da bo slavnostna premiera ob stoletnici Cankarjeve smrti, to je 11. decembra. Ostala dva za letos predvidena filma pa sta „Maškerada“ Boštjana Hladnika ter „Na kmetih“, ki ga po istoimenskem romanu Ivana Potrča snema Živojin Pavlovič.

Za prihodnje leto bo sklad za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov omogočil snemanje štirih celovečernih filmov. Izbor je bil bogat ter so posebne komisije izmed skoraj 30 naslovov doslej izbrale tri scenarije: Frančka Rudolfa „Praznovanje pomladi“ po snemal znani slovenski režiser France Štiglic; Rajko Ranfl je prispeval scenarij za „Črno ladjo“; režiser Jože Babič pa bo posnel film „Poslednja postaja“ po scenariju Branka Šömna.

Četrti film za leto 1971 še ni bil izbran. Upravni odbor filmskega sklada ima na voljo širok krog naslovov, med njimi Lebovičevo „Alelujo“, Prežihovo „Ljubezen na odru“ v adapciji Vojka Duletiča, „Requiem za borca“ Janez Vrhunca, sodelovanje s Poljaki pri filmu „Tomo“ (po motivih Svetinove „Ukane“) in mnoge druge.

KULTURNE DROBTINE

● V glavnem mestu Makedonije bodo v kratkem proslavili 25-letnico izida prve makedonske slovnice, ki jo je napisal prof. Krume Kopeski. Prva makedonska slovnica je bila natisnjena v nekaj tisoč izvodih ter je vzbudila veliko zanimanje tako doma v Makedoniji kakor tudi med slavisti širom po svetu.

● Osem slikarjev in kiparjev iz Gradiščanske razstavlja v mariborskem Ratovžu skupaj okoli 50 svojih del. Gradiščanski umetniki vračajo s to razstavo obisk slikarjem iz Maribora, ki so lani razstavljali v Železnem.

● Minimundus ali „Mali svet ob Vrbskem jezeru“ je bil tudi letos deležen izredno velikega obiska. Našteli so 294.534 obiskovalcev, to je za 22.408 ali 8 odstotkov obiskovalcev več kot lani, ko so zabeležili rekordno število obiskovalcev.

● Zadnjo soboto je zvezni prezident Jonas v okviru posebne slavnosti odprl letošnjo „štajersko jesen“, mesec kulturnih prireditev v Gradcu in okolici. Poleg domačinov sodelujejo na teh prireditvah tudi številni tuji ansambli in solisti iz Jugoslavije, Madžarske, Češkoslovaške, Zahodne Nemčije, Nizozemske, Danske, Italije in Velike Britanije. Jugoslavijo zastopajo letos orkester RTV Ljubljana, baritonist Vladimir Rudjak iz Zagreba in srbski književnik Vaso Popa. Predsednik Jonas je sodelovanje umetnikov iz drugih držav označil kot pomemben prispevek pri zbliževanju narodov tega zemljepisnega in kulturnega prostora.

● V Mariboru bo 24. in 25. oktobra tekmovanje slovenskih pevskih zborov. Na prireditvi, ki bo nosila naslov „Naša pesem 70“, bodo sodelovali najboljši moški, ženski in mešani zbori iz Slovenije, ki bodo izvajali domača dela od koncertnih do narodnih pesmi. Ta festival slovenskih pevskih zborov naj bi se po želji prireditelјev polagoma razvil v jugoslovansko in mednarodno prireditev.

Nebotičnik knjig in revij

Za eno najboljših na svetu in največjih v Evropi velja belgijska narodna knjižnica v Bruslju, ki je vsakomur dosegljiv vir bogatega znanja in hkrati pomembno zbirališče kulturnih stvaritev na vseh koncih sveta. V 17-nadstropni stavbi sredi belgijske prestolnice je na površini 67.000 kvadratnih metrov spravljenih okoli 3,5 milijona knjig, rokopisov, novcev, medalj, zemljevidov in prvih natisov ter kakih 700.000 mikrofilmov. Police in predali velikanske knjižnice so dolgi skupno 150 kilometrov.

Med 33.000 proizvodi tiskarske obrti v oddelku za redke knjige je 2300 zvezkov iz 15. stoletja. Najstarejša knjižna zbirka, ki so jo izpopolnjevali sto let, hrani med drugimi dragocenostmi angleški psalter iz leta 1300 (njegova vrednost je ocenjena na pol milijona dolarjev) in eno izmed obeh ohranjenih izdaj leta 1516 v Leuvenu natisnjenega spisa „Utopia“ Thomasa Morusa. Knjižnica hrani edini znani grški novec, ki je bil leta 500 pred našim štetjem skovan na Siciliji, ter edinstveno zbirko prvih, z avtorjevim podpisom opremljenih izdaj francoskega pisca Voltaira.

Knjižni zaklad te velike ustanove se poveča vsako leto za 40.000 zvezkov in bo v poldrugem desetletju presegel pet milijonov izvodov. Vsak dan obišče knjižnico povprečno nad 1200 znanja željnih ljudi. Po zaslugi moderne kartoteke, tekočih trakov, pnevmatične pošte in druge opreme lahko vsakdo dobi naročeno knjigo v desetih minutah.

Kot državna knjižnica mora ta ustanova hraniti nekaj primerkov vseh v Belgiji objavljenih knjig, rokopisov in tiskarskih proizvodov; kot osrednja znanstvena knjižnica pa zbira tudi pomembne tuje objave znanstvenih razprav itd.

TONE SVETINA 40

UKANA

PRVA KNJIGA

„Hej, minerci, dajte malo prostora tem gospodom pešakom! Kar naprej pehota! Napravili smo vam luknjo v žici, da si ne boste strgali hlač! Hiša ima tudi luknjo, da se vsi lahko zbašete vanjo.“

Nemci so, razdeljeni po hišah, onemogočili bataljonu, da bi jih stisnil v postojanko in uničil. Zaman so minerci še enkrat poskusili, morali so se umakniti. Tudi Marko in Blisk sta se umaknila. Minerec je bil mnenja, da bi jih užugali, če bi požgali bajto za bajto. Tega pa svojim ljudem niso mogli napraviti.

Blisk je izrazil sum, da je bil načrt izdan.

„Vzel si mi z jezika,“ je dejal Marko. „Izdaja. Zato ste odgovorni vi obveščevalci. Minerci ne bomo iskali pete kolone. Še nekajkrat naj doživimo kaj in jih še ne boste odkrili, vam prinesem protitankovsko mino v vaš center. Mi pa bomo mobilizirali nove, bolj sposobne od vas, he, he,“ se je zlovoljno režal.

Blisk ga je pomirjal, da so nekaj vrinjencev dobili, nekaj jih pa še bodo.

Potem se je streljanje v naselju nekoliko uneslo. Tedaj so poslušali, kako poka po dolini.

„Naj bo kar koli, slej ali prej jih bomo zbezali iz njihovih lukenj. Končno smo le divizija, Blisk. Tri tisoč sabelj! Veš, zelo mi je všeč, kadar bobni na vseh straneh. Tudi tisti, ki se tiščijo svojih babnic doma, ne morejo spati. Veš, Blisk, tista zlata sredina, kot pravite vi politiki, ta mi gre vražje na jetra.“

Blisk ga je podražil: „Mislil sem, da ti ni več za te stvari. Ali jim zavidaš?“

„Jaz pa zavisten, tega kruha sem se že preobjedel. To ste zelenci. Ko sem bil tvojih let, sem imel toliko žensk, da jih s tremi vajenci in enim pomočnikom nisem mogel obdelati,“ se je zahehetal in ga dregnil med rebra.

Šla sta med hiše. Nenadoma pa se je Marko spomnil, da je prehlajen in žejen. Mnenja je bil, da sta svoje opravila in da bi bilo prav, da si privežeta duši. Zaman ga je Blisk pregovarjal. Toliko časa je trkal po vratih in oknih prve hiše, da so mu prišli odpret. Gospodar jih je odvedel v klet, ker ni upal zgoraj prižgati luči. Marko je bil potolažen šele, ko si je napolnil čutarico. Nekajkrat je srknil, nato pa skrbno zamašil. Rekel je, da je to za njegove minerce, za tiste, ki so napravili luknjo v postojanko. Potem pa je poudaril: kdor ni intendant, je slab komandant. Vse gre skozi želodec, ne le ljubezen, tudi miniranje.“

Blisk ga je s težavo spravil iz kleti v vežo in ga potisnil na vežna vrata. Dinamitar ga je zmerjal s panikarjem in predlagal, da ostaneta kar v hiši, dokler ne zavzamejo postojanke. Zunaj pa so odmevali streli že pod okni. Ko sta pokukala na ulico, sta ugotovila, da se partizani umikajo. Dinamitar je poškilil prek kamnitega podboja in zavpil: „Aufbiks, metle švabske!“ K licu je dvignil parabelo in izstrelil na Nemce pol saržerja. Potem sta skočila. Ustavila sta se šele, ko je Marko našel svoje ljudi in je član bataljonskega štaba urejal vrste za ponovni napad, za katerega pa niti Marko niti Blisk nista imela več veselja.

4

Ko so se brigade zgrinjale za napad, je partizanski kurir, ki ga je poslal major Hrast, hitel v dolino. Ustavil se je v samotni hiši v grapi, nedaleč od postojanke. Oddal je pismo in izginil. Kmalu potem je v črn šal zagrnjena ženska hitela s košaro v rokah v naselje.

Komandanta nemške postojanke, ki je odprl pismo, je od presenečenja skoraj zadela kap. Vest je bila izredno važna in nujna. Sporočiti jo je bilo treba poveljstvu gestapa na Bledu. Bila je kratka: Nocoj napad divizije na vse postojanke v Selški dolini.

Hipoma so bili vsi na nogah. Zabrneli so telefoni in šifrirana poročila so šla na vse strani. Vest je bila skoraj neverjetna, ker o večjih enotah zadnji čas ni bilo nobenih sledov. Toda poslana je bila iz takšnega vira, da je bil vsak dvom odveč. Poklicali so tolmača. Poročilu so bila priložena kopija divizijskega povelja brigadam. Nadrejeni štab so takoj sporočili po vsej dolini in še daleč naokrog takojšnjo strogo pripravnost. Kmalu po izmenjavi vesti in povelj so bile telefonske zveze prekinjene. V dolino pa je legla grozeča tišina.

Poročnik Bönke se je pravkar pripravljal, da bi odšel v vojaški dom. Tam ga je čakala njegova zaročenka. Prišla je z Bavarskega. Pred pol leta jo je videl zadnjikrat, ko je bil doma na dopustu. Zmotil ga je kurir z nalogo, da se takoj javi v štabu. Jezno je zaklel, stekel na ulico in odpravil čakajoče dekle, ki ni razumela, da se mirni kraj že ta hip spreminja v mravljišče. V štabu je dobil nalogo, da s svojo enoto prodre prek hribov in dolin na pomoč napadeni postojanki. Prejel je podatke, kje so partizanske zasede, ki se jim mora izogniti. Zarisal jih je z rdečim svinčnikom v karto. Na dvorišču kasarne je vrelo. Vojaki so mrzlično begali sem in tja in se spravljali na kamione. Iz da-

Deželni glavar Sima za politiko sprave

Deželni glavar Hans Sima se je v svojem zadnjem govoru v celovškem radiu bavil s proslavo 50-letnice plebiscita na Koroškem. V svojih izvajanjih je najprej orisal zgodovino Koroške, ki je v zadnjih stoletjih zrasla v samostojno politično enoto, kjer so se srečavale kulture treh narodov in kjer se je tradicija združila z napredkom. Deželni glavar se je v svojem govoru dotaknil tudi grozot obeh svetovnih vojn in dejal, da sta sovraštvo in prepir v prvi republiki ponovno razdvajala ljudstvo, da se je razsula demokracija in z njo tudi Avstrija. Po srditih bojih med narodi in letih nestrpnosti, trpljenja ter nasilnega režima, ki je človeštvu zapustil težko dediščino, smo 1945 leta po bridkem doživetju morali iz ruševin ustvariti novo domovino.

Ob vsem tem smo prišli do spoznanja, je poudaril deželni glavar, da vsebujeta prezir in sovraštvo uničujoče elemente in da je zato postala maksima naših dejanj — izogibati se vsemu, kar razdvaja in iskati tisto, kar združuje. Ljudje, ki so iz raznih motivov delali napake in svoja dejanja izvajali zaradi drugega mišljenja, so — razen nekaterih posameznikov — spoznali, da niso ravnali pravilno ter našli pot v demokratično skupnost, ki vključuje tudi priznanje k skupni republiki. Iz te boleče preizkušnje in velikih žrtev se ljudstvo v naši deželi priznava h politiki sprave. Posebno naj bo poudarjeno, da sta oba naroda v deželi pripomogla k ohranitvi naše skupne domovine.

Deželni glavar Sima je tudi poudaril, da je poseben element deželno-političnega koncepta politika mirnega sožitja in sporazumevanja v deželi in v tem delu Evrope. S tako politiko je bilo ustvarjeno vzdušje zaupanja in miren razvoj v deželi. Resentimenti iz prejšnjih dni so povzročili veliko nesreče v naši deželi in njenemu ljudstvu, zato bo ostanke tega treba še odpraviti.

Ob zaključku svojega govora je deželni glavar povedal, da bodo sredstva, ki jih je dežela dobila od zvezne vlade prav za to leto, namenili gospodarskemu in kulturnemu napredku v deželi. Za izobraževanje mladine je bila zagotovljena gradnja gimnazije v Velikovcu in gradnja slovenske gimnazije v Celovcu. Največje darilo za deželo pa je gradnja univerze v Celovcu.

Slovesen pričetek gradnje univerze v Celovcu

Minuli ponedeljek so v Celovcu položili temeljni kamen za bodočo univerzo v Celovcu. Tej svečanosti je prisostvovala vrsta uglednih gostov iz političnega in kulturnega življenja. Temeljni kamen sta položila koroški deželni glavar Hans Sima n celovški župan Hans Ausserwinkler skupaj z zveznim ministrom za znanost in raziskave gospo dr. Herto Firnberg.

V svojem pozdravnem govoru je celovški župan Ausserwinkler izrazil posebno veselje nad tem, da velikemu dogodku prisostvuje tudi gospa Firnberg ter s svojo navzočnostjo manifestira povezanost z najmlajšo univerzo v Avstriji. Župan je v svojih izvajanjih naglasil, da je lepo doživeti, kako se je Celovec, ki je še pred nekaj desetletji bil malo podeželsko mestece, razvil v univerzitetno mesto. Povedal pa je tudi, da so v mestu bili in so še občani, ki dvomijo ali je sploh upravičeno, da mesto v gradnjo te ustanove vlaga toliko prostovoljnih dajatev oziroma prevzema takšno breme. Vendar bo celovška univerza odločilno vplivala na uspešni razvoj in življenje mesta. Pomena tega velikega projekta, katerega temeljni kamen polagamo danes, je župan zaključil, danes niti ne moremo preceniti, to bodo storile šele bodoče generacije.

Za županom je povzel besedo deželni glavar Sima, ki je dejal, da je mobilizacija duhovnih moči življenjsko vprašanje vseh držav. Ne moremo in ne smemo si več privoščiti, da v deželi z visoko kulturo kot je Koroška, ne bi pospeševali in pustili neizkoriščene duhovne vrednote. Izrazil je tudi prepričanje, da bo Koroška z univerzo dobila središče, v katerem se bo izražalo vse znanstveno in kulturno delo dežele. Razveseljivo je, da so znastveniki že na delu in se trudijo, da bi novi ustanovi dali pravi smisel in vsebino.

Zgodovinski pomen ustanovitve visoke šole v Celovcu je v svojem slavnostnem govoru nakazala predstavnica zvezne vlade ga. minister Firnbergova in poudarila, da pomeni gradnja visoke šole za izobraževalne vede nov akcent, ki bo imel velik pomen za izobrazbo in izobraževalne vede v moderni znanstveno-tehnični industrijski družbi. Ta univerza ni samo zadeva Koroške, marveč je tudi zadeva avstrijskega in evropskega interesa. Minister Firnbergova se je v imenu zvezne vlade zahvalila za veliki prispevek dežele Koroške in mesta Celovca ter ob tem izrazila upanje, da bo sodelovanje med deželo, mestom in državo zagotovilo uspešen razvoj nove univerze. Posebna naloga pa bo, da se bo nova ustanova s svojim znanstvenim delom v prihodnjih letih uveljavila v krogu ostalih univerz v Evropi ter v sodelovanju z njimi upravičila svoje poslanstvo.

Po svečani položitvi temeljnega kamna je spregovoril še prvi rektor nove visoke šole prof. dr. Schöler. Povedal je, da bo naloga nove univerze v Celovcu ustvariti znanstveni center vseh izobraževalnih ved, ki bo zajemal vsa življenjska področja današnjega tehniziranega sveta. Obljubil je, da bo s svojimi znanstvenimi sodelavci skušal dokazati, kaj taka ustanova lahko stori, če se združujeta znanost in izobrazba ter skupno iščeta rešitev za taka vprašanja.

Govorniki pa so tudi zagotovili, da bodo novi univerzi nudili vso gmotno in moralno podporo, kar taka ustanova brez dvoma potrebuje.

Slovenski oktet podaril Pavlu Kernjaku spomenik „Mojcej"

Slovenski oktet — po vsem svetu znani vokalni ansambel — slavi letos 20-letnico ustanovitve. Ta jubilej je Slovenski oktet proslavil v Št. Vidu pri Stični, kjer je imel slavnostni koncert. Ob tem jubileju je Slovenski oktet smatral tudi za svojo dolžnost, da se oddolži tistim skladateljem, kateri skladbe so na njegovih turnejah po svetu imeli največ uspeha.

V ta namen so trem avtorjem, Francetu Maroltu, Pavlu Kernjaku in Franu Venturiniju, pustili izdelati spominske plošče oziroma spomenike. Za Pavla Kernjaka je kipar-naivec Jovanovič izdelal kip „Mojcej", ki predstavlja deklico istoimenske skladbe našega ljudskega pevca, s katero je Slovenski oktet požel in še žanje veliko uspeha doma in v svetu.

„Mojcej" je v ponedeljek „pribandrala" na Koroško, oziroma na Kernjakov dom Trebinjo, kjer bo na dvorišču njegove domačije pričala o neminljivosti pesmi Pavla Kernjaka.

Odkritje nad dva metra visoke skulpture bo Slovenska prosvetna zveza skupno s Slovenskim oktetom, ki bo ob tej priložnosti obiskal tudi nekatere naše kraje, priredila še ta mesec in prepričani smo, da bo slovesnost privabila marsikaterega ljubitelja Kernjakove pesmi, da bo videl, kako je umetnik upodobil njegovo „Mojcej".

PARTIZANSKA GROBIŠČA NA KOROŠKEM

Št. Janž v Rožu

Na pokopališču v Št. Janžu v Rožu so pokopana trupla petih partizanskih borcev, ki so padli v borbi proti nemški policiji na Žingarici in v Šentjanških Rutah. To so:

Hafner Egidij iz Šentjanških Rut, rojen 31. 8. 1903, padel v domačem gozdu 10. 11. 10944; Male Terezija iz Št. Janža, rojena 14. 2. 1924, padla v Rutah 10. 11. 1944; Brumnik Mihael-Matjažek, rojen 22. 8. 1926 pri Harižu na Obirskem, padel 10. 11. 1944 v Šentjanških Rutah; Wester Janez iz Št. Janža, rojen 6. 4. 1928, padel v Rutah 30. 10. 1944; Vavče Franc, rojen 13. 9. 1912 na Ravnah na Koroškem, padel 28. 8. 1944 na Žingarici.

Padli junaki do pred kratkim niso imeli urejenega skupnega spominskega obeležja; pokopani so bili na štirih različnih mestih pokopališča. Letos septembra jim je Zveza koroških partizanov s pomočjo Republiškega odbora ZZB Slovenije postavila dostojen spomenik.

Na šentjanškem pokopališču je tudi spominski križ rojaku Janezu Hornböcku, ki je med vojno služboval kot župnik v Mežici. Napis se glasi: V spomin Janezu Hornböcku, roj. 5. VIII. 1878, aretiran 1941 v Mežici, trpel in umrl v taborišču Dachau 6. VIII. 1942.

KOT ŽRTVE SO PADLI V BORBI ZA NAS!

„Koroški Slovenci ob razpadu avstro-ogrske monarhije"

Pod zgornjim naslovom je na predavanju, ki ga je minuli petek priredilo v Dijaškem domu SSD v Celovcu Slovensko prosvetno društvo „Bisernica", g. F. J. Bister govoril o dogodkih pred petdesetimi leti. Opiral se je na dokumente, ki jih je po lastnem zagotovilu odkril v raznih arhivih, predvsem v Mariboru, Ljubljani in Zagrebu. Svoja izvajanja je poživil ob koncu še s slikovnim gradivom.

Če je kdo od tega predavanja pričakoval posebnih novih odkritij, je seveda moral biti razočaran. Vendar pa je večer prispeval k poživitvi spomina na dogodke v dobi, ko smo tudi koroški Slovenci stali na zgodovinski prelomnici. V svojih izvajanjih je predavatelj orisal narodnopolitični program iz tedanje dobe in kot glasnika prikazal zlasti Gregorčiča in Cankarja. Poudaril je, da so Nemci že v monarhiji očitali Slovencem nelojalnost, čeprav so na slovenskih taborih kot „najbolj zvesti in najbolj zatirani narod" izpovedali zvestobo Avstriji.

Obširno mesto v predavanju je zavzemala znana majska deklaracija iz leta 1917, ki jo je predavatelj imenoval mogočen plebiscit in boj za suverenost naroda. Čeprav so pobiranje podpisov za to deklaracijo proglasili za veleizdajo, so samo na Koroškem zbrali 19.000 podpisov, kajti: koroški Slovenci so se povsod čutili zapostavljene, na lastni zemlji so bili podvrženi tujemu gospodarju in pritožbe zaradi neenakopravnosti so ostale brez uspeha, zato so rešitev videli le v lastni državi.

Po orisu politično-diplomatskega boja za koroške meje je predavatelj ugotovil, da se je po plebiscitu kljub slovesnim obljubam začelo nasilje nad Slovenci; tudi cerkev se ni uprla raznarodovalni politiki Heimatdiensta. Mnogi zavedni Slovenci, zlasti izobraženci, so morali zapustiti deželo, toda naše ljudstvo je kljub temu začelo obnavljati svoje organizacije in svoje delo.

Predavatelju, ki je navzoče seznanil še z načrti za prostore Kluba slovenskih študentov na Dunaju, se je ob zaključku zahvalil predsednik SPD „Bisernica" Janez Weiss.

V duhu strpnosti?

Ob koncu minulega tedna je Koroška pevska zveza (Kärntner Sängerbund) priredila v celovškem Domu glasbe veliko srečanje pevskih zborov. Sodelovale so nemške pevske skupine iz cele dežele, kot „gost" pa je na zadnjem izmed treh koncertov nastopil tudi slovenski mešani pevski zbor „France Pasterk-Lenart" iz Železne Kaple in Št. Vida v Podjuni, ki je pod vodstvom Vladimira Prušnika zapel nekaj slovenskih koroških narodnih.

Kakor je taka manifestacija sodelovanja in sožitja razveseljiva, pa je nekateri očitno niso tako razumeli. Slovenski pevci so morali namreč nastopiti pod „policijsko zaščito", ker je grozila nevarnost, da bi prišlo do izpada. Res lep primer prakticirane strpnosti, kakor jo rodi duh, ki vlada okoli 10. oktobra!

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

ljave so bobnele oddaljene eksplozije. Bönke je zmerjal in preklinjal vsakogar, ki ga je dosegel. Pomoč napadenim postojankam mu je bila odvratna zadeva. Bal se je noči, zased, min in zmede. Prav veselilo ga je, da je pred njim vozila kolona tankov in za njimi nekaj kamionov tankovske pehote. Luči žarometov so tipale po cesti. Sedel je v drugem kamionu in mislil na dekle, ki se bo samo mrazilo v postelji. Zavili so v dolino, kjer so jim kar naprej grozila strma pobočja. Cesta je bila slabo oskrbovana, zato so prav pošteno poskakovali prek jam in kanalov.

V soteski, kjer se dolina zoži, je kljub temu, da so cesto preiskali in izkopali nekaj min, prvi tank zletel v zrak. Vozili so mimo njega. Zrinjen s ceste je s pretrgano gosenico sameval kot ogromna žival. Poročnik, ki je vozil svojo enoto za prvo kolono, je računal, da morajo kmalu pasti v zasedo. Rres so kmalu zaslišali streljanje. Vozili so še nekaj časa naprej, ko pa se je dolina odprla, je ustavil kolono. Vojaki so poskakali z avtomobilov in se umaknili med drevje. Potem so v kolonah odšli prek brvi čez reko in se po kolovozu izgubili v zasneženem gozdu. Enoti, ki se je borila z zasedo, niso šli na pomoč. Šli so dalje proti koritu, kjer je bilo slišati eksplozije. Bönke je spoznal top in minomete. Vedel je, da njegovim trda prede. Ko se je noč nagnila v jutro, so še vedno vztrajno prodirali po grebenih in se izogibali sedel in dolin. Sneg jim je izdajalsko hrstel pod nogami. Bönke ni maral umreti. Zato je sklenil, da bo prodiral skozi neznano ozemlje zelo previdno. Na poročila se ni zanesel, ker se je situacija hitro menjavala.

V prvem svitu se je oglasilo orožje na levem krilu spopada, na obronkih Jelovice, na Jamniku. Nemške kolone so prodirale na pomoč tudi s severne strani. To ga je ohrabrilo. Zdaj so slišali streljanje že iz bližine. Grozila jim je zaseda, ki jo je imel vrisano na karti. Vzpenjali so se še više in skrbno opazovali vsak meter pred seboj. Nikogar ni bilo. Nevaren kraj so prekoračili brez strela. To mu je bilo najbolj všeč. Danilo se je. Bönke je zagledal Ratitovec in zaselke pod njim. Spomnili so ga na Ano. Tako ga še ni potegnila nobena. Wolfu je poslal poročilo. Čez nekaj dni ga je klical v svoj urad in ga podrobno zaslišal. Dobil je občutek, da bi Wolf rad slišal o njej čimveč. Razgovoril se je, poglavitno pa je zamolčal. Ko je končal, mu je dejal Wolf: „Bönke, tu ste izjemno enkrat zelo pametno ravnali. Lahko bi naredili veliko neumnost, ki vam je zlepa ne bi odpustil. Najmanj, kar bi se vam lahko zgodilo, bi bilo to, da bi se lahko v oseminštiridesetih urah znašli na Vzhodu.

Streljanje se je slišalo zdaj že prav blizu. Morali so se skrivati za greben, bili so dvakrat previdni. V dolini so opazili manjše kolone. „Prekleti žandarji neumni," si je mislil, „kaj so dražili kurirje in terence, pustili naj bi jih pri miru, da bi vsaj zimo prespali brez norij." Neumno se mu je zdelo držati mala, zanikrna gnezda, od katerih ni bilo drugih koristi kakor žrtve. Postal je in z daljnogledom proučil položaj. V zaselku je strahovito pokalo. Pod seboj so razločili prve hiše, zvonik in beganje ljudi. Imenitno! Vpadel jim bo v hrbet. Že dve leti je hrepenel, da bi postal stotnik, in že se je videl, kako mu pripenjajo železni križec I. razreda. In potem dopust. Besno je gonil vojake naprej, da ne bi zastali. Hotel je prodreti še malo višje, da bi jim odrezali umik. Po hrbtu in po pobočju so začeli razpostavljati strojnice drugo ob drugi.

5

Bleda dnevna svetloba je poplavila prostor. Vsako minuto je močneje razgaljala hiše in spreminjala razsežnosti v prostoru, kjer so bili med hišami v žico in beton ujeti Nemci. Vse je izginilo v poslopja in ulice so bile prazne. Vedeli so, da bo vsak moral ostati tam, kjer ga bo zalotil dan. Nemci in partizani so bili podobni živalima, ki sta se zagrizli druga drugi v vrat in nobena noče popustiti, dokler druga ne bo izkrvavela.

Že pred jutrom je bataljonski štab dobil povelje komandanta 31. divizije: „STISNITE OBROČ, O IZMUČENOSTI NI GOVORA! NAPADAMO DALJE. DULE." Proti jutru je bitka na novo vzplamenela. Med tretjo in četrto uro, za katero pravijo, da človek najtežje ostane buden, se je streljanje poleglo in so oboji dremali, naslonjeni na orožje. Tik pred zoro so prinesli kuharji hrano borcem na položaje.

Primož je s pomočnikom še v mraku zlezel na podstrešje. Majhna okrogla lina je zrla naravnost na postojanko. Bil je tako visoko, da ga streljanje iz bunkerjev ni moglo doseči. Od tu je začel boj z nemškimi mitraljezi. Gledal je, kako se je razpuhtela jutranja meglica nad reko in so se v mlečni svetlobi zarisale hiše, cerkev in zvonik. Zidovje je bilo oškrabano od izstrelkov, očrnelo od bomb, žične ovire pa na mnogih mestih pretrgane. Zadaj, tik za hišami, so se strmo vzpenjale zasnežene rame hribovja, tako blizu, da se je Vojko zgrozil ob bojazni, če bi se bilo treba podnevi umikati iz tega prekletega kotla.

Ko so dobili mešto, zabeljeno z velikimi ocvirki, so posedli okoli zidu in s težavo jedli. V ustih se jim je lepil zoprni priokus prahu, v nosu pa je ščegetal rezki vonj po smodniku. Včasih je pribrenčal izstrelek skozi okno in zoprno tlesknil ob zid. Čez noč so se navadili tega. Le harmonikar, ki je prinesel hrano, je vsakokrat potegnil glavo med ramena in pobledel.

Peter je Primožu in pomočniku nesel hrano na podstrešje. Primož je bil zaposlen s strojnico, ki so jo Nemci na novo namestili v enem izmed oken postojanke. Ni utegnil po hrano, ker je strojnica začela bruhati. Ni tolkla v lino,

Dr. Franc Petek:

NEKAJ MISLI O PLEBISCITU

Tukaj objavljamo nekaj odlomkov iz doslej neobjavljene knjige spominov dolgoletnega predstavnika koroških Slovencev dr. Franca Petka

V prejšnjih obdobjih so nemški krščanski socialci in slovenski klerikalci na Koroškem nastopali skupno, ker je šlo za ideološki boj med krščansko socialno ideologijo na eni strani in liberalizmom oziroma socialno demokracijo na drugi strani. V tem smislu so kot slovenski poslanci nastopali tudi ljudje, ki so se pozneje izkazali dejansko bolj nemško kot slovensko usmerjeni. Potem, ko ni šlo več za ideološko diferenciacijo, ampak za državno opredelitev, pa se je dejansko dogajalo, da so se ljudje, iz prejšnje dobe katoliško konservativno oziroma krščansko socialno usmerjeni, v znatni meri nagnili na nemško stran. Tako se je v določenem smislu pojavljala diferenciacija celo med duhovniki v nemško in slovensko usmerjene.

Dejansko pa tudi tukaj ni šel boj med nemškim in slovenskim narodom kot takim, saj po mojem mišljenju na avstrijski strani ni bilo kaj takega kot avstrijski oziroma nemški narod. Nasproti slovenskim prizadevanjem je stal nemški imperializem, predstavljalo pa ga je nemško meščanstvo, ki je podredilo svojemu vplivu vse druge nekmečke plasti slovenskega prebivalstva oziroma prebivalstva na plebiscitnem področju.

Slabost slovenske politike tukaj je že od nekdaj bila, da je nerealno ocenjevala položaj. Ljudje so mislili, da so gospodarji položaja, v resnici pa je bilo čisto drugače. Vedno so smatrali n. pr. Železno Kaplo, Sele, Globasnico, Št. Lipš kot trdnjave slovenstva. Kot da bi se tam stvar odločala in tam delala politika. V resnici pa se je politika delala in odločala v mestih. In mi smo mestom pripisovali vse premalo pomena. Ta so bila za nas „izgubljene trdnjave".

—

Vzrok za izid plebiscita je še okoliščina, da tudi duhovniki svojega lastnega položaja niso znali pravilno presojati. Res je, da je škofijski ordinariat v prejšnjih časih, v obdobju monarhije in za življenja škofa Kahna iz strahu pred velenemštvom, ki je ogrožalo avstrijske legitimistične katoliške interese, podpiral ali vsaj toleriral, da so slovenski duhovniki v cerkvah uvajali slovensko narodno mišljenje. Gibanje „Los von Rom", ki je pripeljalo na Koroško nove protestante nacionalnega izvora, kakršne najdemo zlasti v Velikovcu, je seveda ta strah pred velikonemštvom pri ordinariatu še povečalo in na ta način krepilo stališče slovenske nižje duhovščine. Toda ko je šlo za odločitev med katoliško Avstrijo in pa Jugoslavijo, ki nikdar ni mogla veljati kot katoliška država, se je stvar seveda popolnoma spremenila. Slovenski duhovniki so mislili, da bo tudi še za naprej šlo tako kot nekdaj in v svoji vnemi so spregledali realno dejstvo, da je cerkvena oblast bila v drugih rokah. Že to dejstvo je zadoščalo, da je njihova akcija morala propasti. Vsekakor pa so dosegli, da je vendarle velik del ljudi pri plebiscitu glasoval za Jugoslavijo.

Eden izmed poglavitnih vzrokov, da v plebiscitnem času slovenska politika ni bila sposobna realno oceniti položaja, je bilo to, da demarkacijska črta ni bila že od vsega začetka odprta za prosto prehajanje... Ne mislim samo na to, da bi bila kontrola, če bi meja bila stalno odprta, neprimerno lažja. Mislim predvsem na to, da bi intenzivno prihajanje na plebiscitno področje z avstrijske strani in sodelovanje na tem področju, če bi demarkacijska meja bila že prej odprta, slovenske politične ljudi privedla na to, da bi položaj realneje ocenili. Verjetno v tem primeru do plebiscita sploh ne bi prišlo.

—

Dokler slovenska stvar ni bila kočljiva, tako dolgo je cerkev tolerirala, da so slovenski duhovniki svoj položaj izrabljali zanjo. V tistem trenutku, ko so slovenski duhovniki hoteli k Jugoslaviji, pa se je ljubezen nehala... Cerkev vendar nima nobenega odnosa do Jugoslavije oziroma do Slovenije v tistem trenutku, ko se Slovenci predstavijo kot državni narod, čisto vseeno v kakšni obliki, bodisi kot samostojna Slovenija, bodisi v zvezi z Jugoslavijo, mogoče pa tudi pod Italijo, vendar kot samostojna država, narod, ki je državnotvoren z vsemi posledicami. Do take Slovenije cerkev nima odnosa. Do tega prepričanja sem prišel po dolgih študijah oziroma po dolgem presojanju zgodovinskega razvoja...

Posledica zgodovinskega razvoja na Koroškem je bila, da so glavni aktivisti na slovenski strani v tem boju bili duhovniki, ki so uporabljali cerkev in njeno premoženje, pri tem pa se niso zavedali, da je to v prvi vrsti le cerkev in da zgodovinski gospodarji cerkve niso Slovenci, ampak drugi faktorji.

—

Pri obravnavanju razmer po plebiscitu in seveda tudi razmer, v katerih je sam plebiscit potekal, se premalo upošteva dejstvo, da je na avstrijski strani že od leta 1918 bilo organizirano normalno politično življenje, da je v nezasedenem, avstrijskem delu Koroške že vladal določen red, da so tam bile izvedene volitve, medtem ko je v Jugoslaviji in seveda v plebiscitni coni bilo vse še v vrenju in nekonsolidirano.

Velik pomen za normalizacijo oziroma za ureditev političnega življenja v Avstriji je imela avstrijska socialna demokracija in njeno sodelovanje pri urejanju nove države. Velik pomen je imelo tudi dejstvo, da se je Avstrija deklarirala v svoji ustavi kot del nemške države. To je vplivalo ne le na nemške nacionalce, marveč tudi na socialne demokrate in znaten del krščanskih socialcev, na poznejšo Seiplovo strujo, obrnjeno v velenemško stran. Pri teh ljudeh je vnemo delovanja za takšen plebiscitni izid v resnici povečala zavest, da delujejo za pripadnost veliki Nemčiji, kateri so se odpirali čisto drugačni vidiki v prihodnost kot pa polomljeni Avstriji in zaostali, razrvani Jugoslaviji.

—

Zaradi splošne politične orientacije je plebiscitni boj bil naravnost nemogoč. Kako da so se ljudje spustili na plebiscit, meni do danes ni jasno. Zakaj jugoslovanski zastopnik prof. Cvijič ni preprečil, da bi šli na plebiscit? Na večer pred plebiscitom je v Narodnem svetu — sam sem ga slišal — dejal: „Če si niste popolnoma na jasnem, kako bo plebiscit izpadel, ga bomo odgodili." Ne vem, ali si je hotel s tem le ustvariti moralno opravičilo za pozneje za primer, da plebiscit neugodno izpade, češ saj sem jih opozoril, pa so sami silili v to, ali pa je res mislil, da bomo plebiscit dobili.

Če govorim o pravici do plebiscita, ki jo je Slovencem dala senžermenska državna pogodba, naj povem, da je nemška stran kljub mednarodni pogodbi to pravico vedno gledala kot veleizdajo, kot iredentizem. Treba je vedeti, da so Avstrijci senžermensko pogodbo smatrali kot vsiljeno, saj njihov politični ideal je vendar bila priključitev k Nemčiji. Še danes to psihozo premalo razumemo, zlasti pa pomen na priključitev k Nemčiji. In to ne samo pri nacionalsocialističnih, ampak tudi pri drugih avstrijskih političnih strankah.

Koroški Heimatdienst, ki so v njem bile tedaj predstavljene še vse nemške stranke, je po plebiscitu sprejel sklep, da se likvidira vsa slovenska politična aktivnost, se pravi, da se v tem pogledu doseže na Koroškem tabula rasa. Zunanji izraz tega sklepa je bila znana izjava Landesverweserja dr. Lemischa v deželnem zboru, da imajo le eno generacijo časa za popolno germanizacijo Koroške.

—

Glede avstrijskega gledanja na manjšinski problem na Koroškem na splošno sem prišel do prepričanja, da je tukaj med našim in avstrijskim gledanjem velika razlika. Mi smo v naši politični dejavnosti vedno govorili o ljudeh, o demokratizaciji, ki jo je treba doseči za te ljudi, medtem ko Avstrijci mislijo vedno samo teritorialno. Nikdar jih ni zanimalo, kdo na tem teritoriju živi, zanje so ti ljudje pač nekak inventar, nekakšna živina na posestvu. Mi pa smo vedno v prvi vrsti gledali na ljudi. To je po mojem mišljenju jedro celega vprašanja. Najbolje se to vidi v politični terminologiji, kakor n. pr. pri Južnem Tirolu. Avstrijci zmerom govorijo samo o Južnem Tirolu, mi tukaj pa o koroških Slovencih, ne pa o slovenski Koroški.

Na položaj Slovencev na Koroškem, ki je dosegel odločilni obrat ravno v plebiscitu, gledam kot na boj dveh plasti ljudi. Na eni strani je politična, gospodarska in kulturna organizacija Slovencev zajemala samo kmečke ljudi, to se pravi tistega delovnega kmeta, če rabim moderen izraz, ki sam svoje posestvo obdeluje in ki obenem tudi vse to, kar pridela, v glavnem tudi sam poje in ki je za trg nezanimiv. Ta organizacija, omejena na to ljudsko plast, je bila vse premalo zrela, da bi mogla rešiti tako obsežno in pomembno vprašanje.

Slabost te njene omejitve se je pokazala zlasti v tem, da se je v plebiscitno delovanje na slovenski strani v glavnem vpregla duhovščina ali pa da je vsaj takšen bil videz. Duhovščina je izrabila cerkveni ugled in poudarjala geslo — vera in narodnost. Treba je priznati, da se je slovenska duhovščina zares zavzela z vsemi svojimi močmi za zmago slovenske stvari pri plebiscitu. V resnici je bil to svojevrsten, čuden pojav, kajti s takšnim svojim delovanjem so prihajali v nasprotje z ordinariatom in s splošno politiko avstrijske katoliške cerkve.

Treba je reči, da so slovenski duhovniki za plebiscitni boj izrabili svoj položaj in tudi sredstva v zvezi z njim. Kaj so pravzaprav hoteli doseči, pa je težko reči. Ampak kljub njihovemu velikemu prizadevanju je bil ta boj, boj te ljudske plasti proti vsem drugim plastem, v glavnem proti mestom, že v naprej izgubljen. Odločilno je bilo, da so se delavci pod vplivom socialne demokracije v glavnem nagibali na nemško stran.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

temveč na streho. Snopi vžigalnih izstrelkov so razbijali opeko na kosce in zažgali staro šaro na podstrešju. Peter je bolestno kriknil. Krogla, ki se je odbila od dimnika, se je zavrtela počez in ga udarila v nogo. Roko, s katero je hotel pokriti rano, je zalila kri. Padel je in bolečina ga je zvila kakor črva. Strojnica pa je bruhala dalje tako spočito, kot bi počivala vso noč. Vsi trije so bili oslepljeni od izstrelkov, ki so se vrtinčili po strehi kakor iskre ob brusu. Zavil jih je dušljiv dim. Petru se je zazdelo, da se nekam pogreza. Bolečina je postajala zamolkla. Skozi priprte oči so bliskali zublji žarečega ognja. Spomnil se je na dom, na ženo in njene vlažne oči, ko je odhajal. Otrok se ni mogel odtrgati od vratu. Primož se je zbral in vsul bobneč rafal na nemškega mitraljezca. Nemška strojnica je utihnila, izza zidov čez ulico pa so prihajali pridušeni stoki in kletve onemogle jeze. V tišini, ki jo je kmalu razcefralo novo streljanje, so Primoža zajeli trenutki groze. Ogenj za njegovim hrbtom! Onemoglost mu je legla v ude, ko je poslušal Petrove krike. Odkar sta se z Ano razšla, se ga je izogibal, čeprav je ta dobrodušni možak ves čas kazal do njega občudovanje in željo, da bi bila prijatelja. Sumil ga je kot Ano. Sprva je to mislil le zase, kasneje pa je misel posredoval bataljonskemu komisarju. Tako je tudi on ostal v četi in ni bil premeščen v brigado, kakor so mislili. Njegovi kriki so mu rezali v dušo. Usmiljenje se je zlilo s sovraštvom. „Obmolkni, tudi če si prežagan, če hočeš, da bomo zapustili to ropotarnico!" je zavpil nanj, medtem ko je polnil strojnico z dolgim redenikom nabojev.

Ranjenec je utihnil, pomočnik pa se je prebil skozi dimno zaveso na lestev in obvestil vodnika, da gori. Popustili so mešto in se pognali vsak s svojim kocem po lestvi in se spopadli z ognjem. Medtem je kurir hitel obveščat četno komando, da so vodu zažgali Nemci streho nad glavo.

Še preden so pogasili ogenj, je pritekel Orlov in z njim Ana. Ko je slišala, da je zadelo Petra, je nič ni zadržalo, da ne bi šla z njim. On je bil v četi njen varuh.

Pogasili so ogenj in po lestvi spuščali ranjenega Petra. Vsi osmojeni od ognja so ga privlekli v izbo. Šele ko se je Ana sklonila nadenj in mu položila mehko roko na čelo, se je umiril. Še vedno je z roko pritiskal rano in zaustavljal curljajočo kri. Odstranila mu je dele obleke, prepojene s krvjo. Rana je bila globoka in grda, meso pa ožgano. Kri je tekla curkoma, ker je bila prebita glavna žila. Prevezala mu je nogo in ga hitro, skrbno obvezovala, vendar je kri sproti premočila povoje, ranjenec pa je s stisnjenimi zobmi premagoval bolečine in ni več zdihoval.

Tudi Orlov se je sklonil k ranjencu in ga skušal tolažiti. Razširil je nosnice. Vznemirljivi vonj po krvi se je mešal z vonjem po moškem znoju in smodniku. Vmes pa je ujel tudi sveži vonj njenih las. Nenadoma ga je obšla divja strast in poželenje po tej ženski, ki je bila sklonjena nad ranjenca. Vsi njeni gibi so ga izzivali. Le čemu se pripravlja in odlaša? Oklevanje je izgubljena bitka. Nekega dne bo staknil kroglo kakor Peter. Ali pa bo zadelo njo. Potem bo konec teh lepih las, gibkega telesa in živih oči. Lahko je konec že danes. Njegove misli so obvisele v praznoti in nenadoma mu je postalo tesno. Zmotil ga je rezek rafal od zgoraj, kjer se je Primož še vedno bojeval z nemškimi mitraljezci. Z občutkom moške zavisti in grenkobe je pomislil nanj. Sumil je, da je pri njej prišel dlje kot on. Zaman se je trudil, da bi zvedel, kaj vse je bilo med njima. Le slutil je, da je med njima nekaj več, kar je več kot ljubezen in več kot sovraštvo. Čeprav se je trudil, njunih odnosov ni razumel in jih ni mogel razvozlati.

Ana se je z obvezovanjem precej zamudila. Zunaj se je zdanilo. Z dnem se je boj razvnel, kot bi jih svetloba razdražila. Vojko in domačin Ante sta opazovala skozi okno pobočje nad reko. Zagledala sta zeleno in potem še rdečo raketo, ki je v strmem loku padala naravnost proti njim in ugasnila v snegu. Kmalu nato sta zagledala med drevjem kolono, ki je takoj izginila.

„Nemci!" je dejal domačin. Zaprepaden je stekel v sosednjo sobo javit komandirju, da so Nemci za hrbtom.

Orlov je prebledel, čeprav ni verjel poročilu. Pogledal je borce in videl, da je beseda delovala kot bomba, ki bi jim jo nekdo treščil v sobo. Fanta je nagnal z norcem in panikarjem in mu v prvi ihti zagrozil, da ga bo ustrelil, če bo vnašal med borce zmedo. Nič ni pomagalo, fant je bil tako prestrašen, da je ponovil: „Umaknimo se, če hoče kdo živ iz tega kotla!" Izginil je šele, ko je Orlov zgrabil za pištolo. Z izrazom, kot bi ga kdo močno usekal po ustih, se je vrnil k Vojku. Mislil je, da je ravnal prav. Rekel je Vojku, da se bo pritožil pri partijski celici. Vojko se mu je nasmehnil in odgovoril, ne da bi odložil daljnogled: „Če se boš udeležil še kakšnega sestanka."

„Ustreliti me je hotel, pomisli!" se je jezil na komandanta.

„I seveda, ker si napravil paniko med ljudmi. Zato te prav gotovo ne bo hvalil," ga je z zaskrbljenim nasmeškom skušal umiriti Vojko.

Čez nekaj časa je Orlov poklical Vojka v hodnik in ga vprašal, kaj je na stvari. Verjetno so Nemci res v bližini. Imamo jih ob boku in skoraj za hrbtom.

„Kako veš?"

„Rakete so bile poslane v našo smer."

„In naš bataljon v zasedi?" je hlastno vprašal Orlov.

„Najbrž ga ni več, ali pa so se mu izognili."

„Izdaja, porka madona," je dejal Orlov, se zgrabil z obema rokama za glavo in začutil, kako se mu je čelo mahoma orosilo.

Pravilna pomoč

otroku pri učenju

Že v prvih tednih po začetku šole boste opazili, da prvošolček zelo resno jemlje svoje domače naloge. Kasneje se to „ublaži" in ga je treba opozarjati na njegove dolžnosti. V prvih tednih pa hoče vsak otrok doma pokazati, česa se je v šoli naučil, kaj vse že zna. Ker zanj pomeni učenje in pisanje domačih nalog delo, ga moramo tudi odrasli jemati resno. To mu moramo pokazati, pa če se nam zdi še tako nepomembno.

Za otroka je težko, kar nam ne predstavlja nobenih težav. Pisanje ravnih črt, pokončnih in poševnih, krogov, vijug, črk in številk je za otroka naporno. Težko se mu je držati črt in zadeti pravo velikost. Posebno težavno je to za otroke, ki niso hodili v vrtec. Otroci, ki imajo starejše brate ali sestre, katere so že prej posnemali pri pisanju in risanju, laže vlečejo vijuge zaradi izkušenj, ki so si jih s tem pridobili.

Zato ne bodite preveč kritični do otrokovih izdelkov, celo takrat ga ne grajajte, ko črte, krogi, številke in črke niso tako lepo napisane, kot bi vi želeli. Ne skušajte prehitro pomagati tako, da mu sami naredite nalogo. S tem napravite dve napaki: vcepite mu občutek, da sam nič ne zmore, da ni ničesar sposoben, po drugi strani pa ga navajate na to, da se bo ob vsaki zanj težavni nalogi obračal na vas in iskal pomoč za tisto, kar naj bi opravil sam. Več je vredna z lastnim trudom zaslužena trojka kot odlična ocena za mamin izdelek.

Otrok v prvem razredu osnovne šole še ni sposoben dolgo sedeti pri knjigah in zvezkih. Če starši s svojimi zahtevami pri tem pretiravajo, postane otroku učenje muka, namesto da bi se ga veselil, ker mu omogoča, da vsak dan nekaj novega zna.

Pomoč je otroku potrebna pri NAVAJANJU na redno učenje. Veliko otrok se ne zna spraviti k delu in izgubljajo čas z iskanjem in urejanjem zvezkov, knjig, svinčnikov, barvic itd. Takim otrokom je treba pokazati, kako se čim prej pride do cilja. Navajati ga je treba, da se bo učil vedno na istem prostoru in vedno ob istem času, da mu zaradi stalno enakih pogojev postane učenje navada. Če otrok nima svoje sobe, naj ima vsaj svoj prostor v sobi ali kuhinji. Medtem ko dela domače naloge, naj bosta radio in televizija ugasnjena, v prostoru naj bo čimvečji mir. Odstraniti je treba vse, kar moti zbranost pri delu. Zato naj se mlajši otroci, medtem ko dela starejši nalogo, ne igrajo v istem prostoru, ker tudi šolarčka večkrat zamika, da bi se raje igral kot mirno sedel na stolu in pisal.

V prvem in drugem razredu osnovne šole se računa v poprečju pol ure na dan za pisanje domačih nalog. Če porabi vaš otrok znatno več za svoje domače naloge, opozorite na to učitelja, da bo znal upoštevati otrokovo manjšo storilnost.

Otroku je treba pustiti samostojnost in mu ne preveč pomagati. TREBA GA JE REDNO NADZOROVATI, ali je naredil domače naloge in kako. Paziti je treba tudi na njegovo branje. Bere naj vsak dan vsaj 10 minut, kar je več vredno kot vsake tri dni po pol ure.

Vzemite otrokove šolske dolžnosti kot redno delo, a to tako, da ob tem ne bo trpelo prijetno domače vzdušje.

PREZIMOVANJE LONČNIC

V tem letnem času je največja skrb ljubiteljev lončnic — kam s sobnicami pozimi. Odgovor ni enostaven. Rešitev je toliko, kolikor je vrst stanovanj. Omenili bi predvsem tri kategorije stanovanjskih prostorov, in sicer take s centralno kurjavo, z lončenimi in železnimi pečmi in povsem ne zakurjene prostore.

Začeli bi s stanovanji s centralnim oziroma etažnim gretjem. Tukaj je z lončnicami težko. Če so vsi prostori topli, celo sanitarije, kam potem z lončnicami, ki toplega in suhega zraka ne prenesejo?

Prezimovanje lončnic na okenskih policah, celo tik nad radiatorji, žal, ne pride v poštev. Ni je namreč rastline, četudi je doma iz tropskih krajev, ki bi uspevala na tako vročem prostoru. Marsikdo si pomaga s pločevinastim podstavkom vzdolž radiatorja, napolnjenim z vodo, v katero postavi na obrnjene prstene posode lončnice. Za ciklame primule in podobne rastline pomeni tak prostor hiranje in smrt, ker ne prenesejo velike toplote. Boljša je debela deska, ki sega na treh straneh vsaj deset centimetrov čez rob radiatorja.

Katere rastline lahko prezimujejo tu brez večje škode? Na primer ešnantusi, kolumneje, filandsije, efelandre, nekatere begonije, dvobarvni cisus, godijeum (kroton), difenbahije, dracene, marante, pandanusi, skindapsusi, vriseje ter druge. Tu jih moramo redno zalivati. Vse druge rastline pa raje postavimo v količkaj svetlo klet, čim bližje oknu. Tu jih ovlažimo le po potrebi, kadar so zares suhe. Mokre lončnice v kleteh rade gnijejo. Tako lahko prezimimo oleandre, pelargonije, fuksije itd.

V stanovanjih z lončenimi ali železnimi pečmi je lončnice precej lažje prezimiti. lahko ostanejo na istem mestu, na primer na oknu, le da je zaprto. Če prostor ni preveč zakurjen, rastline ne bodo trpele. V taki sobi lahko prezimimo sobno lipo, filodendrone, praproti, gumijevce, cisuse, ciklame, pa tudi razne sončnice s kaktejami na čelu. Vendar naj rastline pozimi mirujejo. Ovlažimo jih le po potrebi s toplo, mehko vodo (deževnico ali snežnico, ki dalj časa stoji v kakem temperiranem kotu). Mrzle vode nobena rastlina ne mara, posebno ne pozimi. Posebej previdni bodimo s kaktejami. Zadostuje ena žlička vode enkrat na teden ali na štirinajst dni, če soba ni zakurjena. Izjema so ciklame, asparagusi, primule, bršljani in podobne. Te lončnice cvetejo in rastejo pozimi in jih je treba normalno zalivati in gnojiti. Stojijo naj pri najbolj svetlem oknu, ker rabijo veliko svetlobe.

V nezakurjenih prostorih pa je z lončnicami najtežje, kajti v mrazu vzdrži malokatera rastlina. Fikusi, filodendroni in skindapsusi ne marajo hladu. Še neuničljive pelargonije v hladnih prostorih niso na varnem. Tu lahko prezimi kvečjemu aspidistra, bršljan ali trandeskancija, če nimamo zanje kakšnega toplejšega kotička. Tudi lončnice so živa bitja, zato moramo tudi zanje poiskati zavetje pred strupenim mrazom, kjer bi morale umreti.

Pospravljamo LETNE OBLEKE

...in ugotavljamo, da so polne madežev, ki jih ni odstranilo navadno pranje. Kaj storiti pri določenih madežih!

- **Madeže od sadja in sadnih sokov odpravimo z limoninim sokom. Pustite limono nekaj časa na blagu, potem pa blago operite v čisti vodi.**
- **Sadje na svilenem blagu bomo odstranili z mlačno vodo, ki smo ji dodali malce boraksa.**
- **Maščobne madeže odstranimo s špiritom, ki smo ga pomešali s soljo.**
- **Maščobne madeže na svilenem blagu odpravimo takole: blago denemo na pivnik, ga posujemo s soljo, na vrh denemo še en pivnik in čez vse zlikamo z neprevročim likalnikom.**
- **Madeže od mleka čistimo z raztopino amoniaka in kuhinjske soli. Blago po čiščenju operemo v mrzli vodi.**
- **Madeže od črnila odstranimo z mešanico limoninega soka, tople vode in soli. (Enaki deli!) Če je madež trdovraten, ponovimo postopek.**

DROBNI NASVETI

■ Zelen peteršilj bo več dni svež, če ga boste dali v vodo, ki ste ji dodali žlico soli. Vodo menjajte vsak dan!

■ Če boste jed presolili, ji dodajte kos kruha in jed prekuhajte še nekaj minut. Potem vzemite kruh iz jedi in pazite, da ga ne razdrobite. Najbolje bo, če denete kruh v čisto gazo.

■ Jed se je prijela lonca, v katerem ste jo kuhali. Pomagajte si takole: nasujte precej soli na plast hrane in čez nekaj časa jo boste z lahkoto odstranili.

Poskusite!

POLNJENA ZELJNA GLAVA

Zeljna glava (sladka ali kisla), 30 dkg svinjskega mesa, sol, poper, zelen peteršilj, približno 2 žemlji ali 10 dkg kruha, 2 dkg masti, čebula in jajce.

Zeljno glavo operemo, očistimo in kuhamo nekaj minut v vreli slani vodi. Nato jo odcedimo, izrežemo sredino in odprtino napolnimo z nadevom. Vrh nadeva položimo nekaj zeljnih listov ali rezin prekajene slanine in prevežemo glavo z vrvico. Nato jo položimo v lonec z vrelo slano vodo in kuhamo približno eno uro. Pred serviranjem jo potresemo z drobtinami in polijemo z raztopljenim surovim maslom. Tako pripravljeno glavo lahko tudi spečemo v pečici ali dušimo na štedilniku.

Kako pripravimo narezek

Pričakujete obisk? Ali pa praznujete obletnico, pa bi rade pripravile nekoliko nevsakdanjo večerjo ali dale kosilu poseben poudarek? Poskusite z narezkom.

Pripraviti lep narezek ni težko, če smo pri nakupu živil natančni. Vsa živila morajo biti kvalitetna, sveža in lepa na oko. Še preden se odločimo za nakup, si napravimo načrt: katere vrste mesa ali mesnih izdelkov bomo kupili, ali bomo dodali tudi sir in ribe in izberemo zelenjavo za lepši videz.

Če pripravljamo narezek za predjed, potem je dovolj, če vzamemo 5 dkg kuhanega ali pečenega mesa na osebo. Če pa pripravljamo narezek kot samostojno jed, potem vzamemo 15 dkg.

Narezek sestavimo takole: ob robu ovalnega krožnika polagamo kuhane rezine telečjega mesa. Rezine zlagamo tako, kot je opeka na strehi. V drugo vrsto polagamo rezine kuhanega govejega jezika. Razdalja med rezinami naj bo povsod enaka. Tretja vrsta naj bo enakomerno mastna gnjat. Nalagamo tako, da je mastna stran na isti strani. Tako smo se približali že drugemu robu krožnika. To stran dopolnimo tako, da damo kupček grobo nastrganega hrena in vanj porinemo šopek zelenega peteršilja. Zraven položimo še na pahljačo narezane kumarice ali pa (poleti) rezine rdečega paradižnika. Ploščo postavimo za pol ure na hladno in potem postrežemo.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

Takoj je poslal kurirja v bataljonski štab, z Vojkom pa sta šla na opazovalnico. Sprva se ni v gozdu na pobočju nič zganilo, Orlov je spet podvomil v poročilo. Potem pa se je nenadoma med drevjem vsula množica vojakov v belem. Orlov je obstal, kot bi ga kdo močno udaril s kamnom po glavi. Misli so se mu začele leno vrteti v krogu. Na to možnost niso bili pripravljeni. Zaupali so bataljonu v zasedi. Ni še spregovoril besede, ko je z grebena završalo. Ploha izstrelkov je veljala tistim, ki so Nemce prvi zagledal in so se skušali rešiti v rečno strugo. Zdaj je vedel, da mora nekaj ukreniti ali pa počakati, da se položaj zbistri. Dve poti sta bili za rešitev. Potem pa so se dogodki začeli razvijati tako naglo, da jim nihče ni mogel slediti. Orlov je poklical s strehe Primoža in zbral vse borce v pritličju. Izza hiš, desno od njih, se je utrgala gruča borcev in drvela k reki, kjer je v globoki strugi čutila zavetje pred napadom in kroglami.

Medtem je pritekel kurir in komaj izustil: „Umik bataljona!" Čez dlan se mu je vlila kri. Orlov je stopil na vrata. Zagledal je, kako ves njegov drugi vod panično beži proti vodi, kjer padajo pokošeni. Po obrazu so mu orale kaplje potu, dušilo ga je in noge so mu klecale. Tudi sam se je hotel umakniti k reki, zdaj pa je spoznal usodno napako. Vsi, ki so drveli tja, so popadali na obrežju rečice, kjer so jih pokosili od strani.

„Kam?" se je na glas vprašal Orlov in oči vseh borcev so bile uprte vanj, kaj bo odločil.

Vojko je predlagal pot skozi naselje v hudourno grapo, kjer je videl, da so se umikali tudi drugi deli bataljona. Nedaleč od njih proti rečici je ležalo med mrtvimi nekaj ranjencev, ki so bolestno klicali na pomoč. Orlov je med njimi spoznal svojega namestnika, ki je bil pri vodu v sosednji hiši. Med mrtvimi pa je zagledal tovarišico Čedo, namestnico četnega komisarja, po rodu Čehinjo, in vodnika Spasa, poleg katerega je ležal prevrnjen mitraljez. Zadeta sta bila, ko sta ščitila prebijanje njihove čete v strugo. Orlov je nihal med dolžnostjo, ki ni več dolžnost, in strahom. Vse oči so bile uprte vanj. Zemlja se je prašila od izstrelkov. Ali naj pusti ranjence usodi ali naj vsaj bližnje potegnejo v zaklon?

Čudna groznica usmiljenja in prezira ga je obhajala. Zanihal je med človeško smelostjo in bojazlivostjo, na meji največjega tveganja za svoj lastni obstoj.

„Za menoj po ranjence!" je zaukazal z gromkim glasom, ki je prevpil streljanje in se pognal izza vogala proti reki.

S tem je pretrgal vse vezi, ki so ga vezale k življenju in zavetju. Pretekel je prostor, se povalil do Jerneja in ga vlekel nazaj. Keča, Vojko in tudi Ana so skočili po druge in jih skozi dež izstrelkov vlačili za zidove. Primož jih je ščitil z rafali, dokler se z ranjenci niso vrnili za hišo, odkoder je bil možen umik.

Pri reševanju je imel en sam borec smolo. Z ranjencem, ki ga je nosil, je bil zadet. Oba sta obležala tako, kot sta padla. Eden pa je bil ranjen v nogo. Krogla ga je zadela skozi meso, ni se zmenil za bolečino in je privlekel ranjenega tovariša, plazeč se po tleh, kakor mravlja vleče mrtvo mravljo. Medtem so se zbrali vsi borci Kečevega voda ob vratih in si natovarjali ranjence. Nosili so vsi, razen Primoža, ki je s strojnico varoval umik.

Z ranjenci na plečih so se prebijali po uličicah. Vodil jih je domačin. Orlov je nosil Jerneja. Skozi bluzo na hrbtu mu je pronicala kri in se vlažno lepila na kožo. Ranjenci so prosili, naj jih ne puste Nemcem. Vse so vlekli za seboj. Orlov je odločil da se prebijejo vsi ali nobeden. Keča je na medvedjem hrbtu nosil Petra, ki je zgubil mnogo krvi in bledel. Hiteli so in priganjali drug drugega. Zasopli, obliti s potom in krvjo, so se približali pobočju, kjer je grapa vodila navzgor. Bili so zadnji, vsi so bili pred njimi že visoko v gozdu.

Pri vstopu v grapo je stal bataljonski komandant Karel. Bled in prepaden se je kar naprej oziral v nasprotno pobočje, kjer bi se lahko vsak hip prikazali Nemci in presekali umik.

Zdaj je pokalo v naselju. Nemci so planili za borci, ki so se umikali po dolini. Ko je prišel Orlov z ranjenci do komandanta, ga je ta vprašujoče pogledal in dejal:

„Kje imaš četo, Orlov?"

„Tu so vsi, kar je ostalo živega. Prihajajo še za menoj, vlečejo ranjene," je sopihal in pljuval grenko slino.

Karel je priklical nekatere borce, ki so že lezli v strmino, naj se vrnejo po ranjence, ker so ti, ki so jih nosili, bili že upehani in ne bi mogli zvleči ranjencev v poledenelo strmino. Neradi, toda vrnili so se vsi in pomagali nositi. Nosili so enajst ranjencev. Meter za metrom so se tolkli s strmino, nastlano z oledenelim kamenjem in zameti snega. Včasih so se udirali do kolen, na ledu pa jim je drselo, da so padali na kolena. Zmanjkovalo jim je sape. Že pred vrhom so bili, precej blizu strnjenega gozda, ko so jih opazili od spodaj. Nekaj min je zaplahutalo po zraku. Raztreščile so se v vrhovih bližnjega drevja, nekaj pa jih je padlo prav v njihovo bližino. Oblak sipkega snega jih je zasul in se topil po razgretih čelih. Strah pred pogubo jih je gnal naprej. Telesa so se kopala v znoju. Vsi so nosili ranjence. Pravzaprav so jih vlekli za seboj v strmino. Ni bilo časa, da bi jih položili na nosila. Proti vrhu so jim roke mrle od napora in v noge so jih prijemali krči. Sedlo na robu gozda je bilo zanje nevarno. Lahko bi ga medtem zasedla kakšna nemška kolona. Zato je komandant poslal prostovoljce naprej.

(Dalje v prihodnji številki)

UHANI S ČISTIMI BRILJANTI

Komisar Dupont je zadnji stopil v oddelek vagona.

„Samo to nam je bilo še potrebno za velikonočne praznike!“ je rekel dal roko inšpektorju Fragoliju in se lahno priklonil privlačni ženski v elegantni obleki.

„Imam presenečenje za vas,“ je dejal Fragoli. „Začudili se boste. Hkrati sem namreč na poročnem potovanju.“

„Sam?“

„Pamela, ali ti lahko predstavim komisarja Duponta od Interpola?“ je vprašal Fragoli lepo žensko.

„Mnogo sem že slišala o vas,“ se je nasmehnila gospa Fragoli in dala komisarju roko.

„Me veseli, madame, da ste mojega kolega spravili v zakonski zapor,“ je odvrnil Dupont in se obrnil k prijatelju. „Koliko časa ste že zakonec?“

„Ravno štirindvajset ur,“ je vzdihnil Fragoli. „Lahko si mislite, kako sem se počutil, ko ste sinoči poklicali v centralo! Lov za zavojem heroina v vlaku Paris-Basel, v istem vlaku, za katerega je moja žena rezervirala karte.“

„Tudi jaz sem pričakoval za veliko noč kaj lepšega,“ je vzdihnil Dupont. „Sploh ne vemo, pri kom je ta zavoj. Pri moškem, ženski, otroku? Zadnje vesti kažejo samo to, da je to neka dama, ki bo na obmejni postaji predala mamilo nekemu tretjemu. Paziti moramo, kdo bo v Baslu zapustil vlak ali vstopil vanj pred mejo in s kom se bo začel pogovarjati. Če ima kovček, ga bodo gotovo z nekom zamenjali. Tudi še drugi triki pridejo v poštev. Menim, da nima smisla, da bi že zdaj pregledovali vagone.“

Dupont se je obrnil k Pameli.

„Se že dolgo poznata?“

„Točno tri tedne.“

„Hitro sta se poročila,“ je dejal Dupont Fragoliju. „In takoj ste ženo odpeljali na službeno potovanje.“

„Sicer sva hotela malo v Švico,“ je odgovoril Fragoli. „To je bila ideja moje žene.“

„Kje sta se spoznala?“ je spraševal komisar naprej.

„Na terasi neke kavarne v Boulonjskem gozdu. Veste, žena je Švicarka, zato je hotela v Švico.“

„Niste imeli težav z dokumenti?“

„Pamela jih je že imela.“

„Čestitam,“ se je nasmehnil Dupont in nagovoril mlado ženo: — veste, to se redko dogaja. Imate družino v Švici?“

„Da, v Asconi.“

Vrata oddelka so se odprla. Prišla je čistilka. Imela je na sebi sivo delovno obleko in ruto, zavezano kot turban. Izpraznila je pepelnik in s krpo obrisala mizico pod oknom.

„Napravite mi uslugo, Dupont,“ je dejal Fragoli, ko je čistilka odšla. „Ne povejte v Parizu, da sem potoval z ženo. Stari tega ne bi mogel razumeti.“

„Molčal bom kot grob. Vrhu tega nam bo morda prav vaša žena pomagala ujeti tihotapca.“

„Morda,“ je odgovorila Pamela posmehljivo in pozorno pogledala Duponta.

„Prepričan sem. Šest oči več vidi kot štiri, čeprav so vaše zasenčene z ljubeznijo in srečo. Ali vam je že kdo rekel, da ste zelo lepi? Veste, nas policajev z majhnimi plačami si ženske ne žele za može. Mi se poročimo s povprečnimi ženskami. Kadar nam reče lepa ženska, da nas ljubi, mora že biti nekaj posebnega.“

„Morda sem imela poseben razlog,“ se je nasmehnila Pamela.

„Lačen sem,“ je dejal Dupont. „Kdo gre v restavracijski vagon?“

„Vsi so vstali. Pamela je vzela svojo torbico. Bila je nenavadno velika. Poleg tega ni ustrezala elegantni obleki, čevljem in klobuku. Tega pa ni opazil nihče razen Duponta.

Tudi tihotapci postanejo lačni. Zato sta policaja pozorno opazovala goste. Toda kako naj spoznata človeka, ki ga iščeta? Vedela sta samo, da je iz Pariza nekam odšla velika količina heroina. Prijeli so enega od članov tolpe in povedal je, kar je vedel. Vedel pa je samo to, da morajo heroin spraviti čez mejo v Švico.

Čistilka je spet prišla. Prav pod mizo policistov in Pamele se je sklonila in dvignila s tal umazan prtiček in ga dala v košaro. Šef restavracije ji je jezno dejal, naj ne hodi več v vagon, dokler so gostje pri obedu, pa se sploh ni zmenila za to.

Vlak se je približeval meji. Komisar Dupont in inšpektor Fragoli sta dvakrat šla skozi kompozicijo in pozorno gledala obraze potnikov. Dupont je prehodil zadnji, Fragoli pa sprednji del vlaka. Ničesar sumljivega nista mogla odkriti.

„Mislil sem, da se je Fragoli že vrnil,“ je dejal Dupont, ko je zopet prišel v oddelek. „Veste, gospa, da je Fragoli eden od mojih najboljših prijateljev? Zato boste razumeli, da sem včasih v skrbeh zanj. Mlad je in čeden. Nekoč sem imel prijatelja, ki je zaradi lepe ženske padel v tako neumno situacijo, da je izgubil službo. Tej ženski je bil samo za alibi.“

„Mislite, da sem prava žena za vašega prijatelja?“ je vprašala Pamela.

„Na to vam bom lahko odgovoril šele v Baslu. To pa bo odgovor od srca.“

Tedaj je stopil v oddelek Fragoli.

Vlak je vozil v postajo Basel. Potniki so zgrabili kovčke in se napotili po hodniku proti izhodu. Dupont je šel za Pamelo, za njim pa Fragoli. Izhodna vrata je zapirala čistilka in z velikim zavitkom časnikov marljivo brisala šipo na vratih. Ni nehala delati, čeprav se je vlak že skoraj ustavil.

Ko je vlak slednjič stal, je čistilka prva skočila ven. Vrgla je zmečkane časnike v koš za odpadke na peronu.

Dupont se je ustavil zraven Pamele. Ni je izpustil iz oči. Nenadoma je opazil, kako daje Pamela nekomu skoraj neopazen znak z glavo in očmi. Sledil je njenemu pogledu.

Za Fragolijem se je košu za odpadke približeval postajni delavec v sivi obleki in s čepico na glavi. Pred sabo je porival voziček. Zapeljal je h košu za odpadke in stresel njegovo vsebino v voziček. Nato se je hitro oddaljil.

Dupont je pohitel za njim. Preden je prišel do njega, se je pred delavcem pojavil Fragoli in ga prijel za roko.

„Prosim vas, pojdite z mano! Aretirani ste zaradi trgovine z mamili. Brez obotavljanja!“

Zvečer je Pamela pripovedovala:

„Gospod Dupont! Ves čas ste me sumili. Mislili ste, da sem se poročila z vašim prijateljem samo zato, da bi pod varstvom policije prinesla mamilo čez mejo. Bili ste slepi za vse druge okoli sebe. Niste opazili čistilke, ki je imela, ko se je drugič pojavila v restavraciji, v ušesih uhane, ki so vredni celo premoženje. Ko sem na postaji videla, kako pridno čisti okno na vratih, mi je bilo vse jasno. Dajala je znak sodelavcu in mu kazala, v kateri koš za odpadke bo dala tihotapsko blago. To sem pošepetala možu.“

„Dejal sem, da šest oči več vidi kot štiri,“ se je kislo nasmehnil komisar Dupont. „Odkod pa naj bi bil vedel, da so uhani z briljanti? Da niso ponarejeni?“

„Vi niste vedeli niti tega, da moja ljubezen ni ponarejena, spoštovani komisar!“

„K vragu!“ je dejal komisar Dupont, ki se ni mogel vzdržati. „Kaj ste nosili v tisti odvratni torbici?“

„Konjak, dragi komisar!“ se je nasmehnila. Pamela. „Stari francoski konjak za očaka!“

DOMISLICE

● **Reka resnice teče po prekopih zmot.**

✳

● **Ostrina meča naj ne zasmehuje ročaja, ker je top.**

✳

● **Smrt je življenju to, kar je rojstvo: hodiš, kadar dvigneš nogo, prav tako kakor tedaj, ko jo spustiš.**

✳

● **Resnica vzdiguje zoper sebe vihar, ki raztrosi seme vsenaokoli.**

✳

V lastnem življenju igra človek le nepomembno epizodo.

✳

Da bi prišli do izvira, je treba plavati proti toku.

✳

Tudi nepotrebni so vedno potrebni.

✳

Včasih streha nad glavo ne dopušča ljudem, da bi rasli.

✳

Obstaja idealen svet laži, kjer je vse resnično.

Koroški Slovenci žive — in bodo živeli!

To je osrednja misel bogato ilustrirane knjige

„KOROŠKA ZNAMENJA“

V knjigi velikega formata z več kot sto barvnimi in črno-belimi fotografijami je slovenski časnikar JOŽE ŠIRCELJ opisal svoje obiske pri koroških Slovencih od Brda pri Šmohorju do Libuč, od Djekš do Sel.

Avtor pravi:

„H KOROŠCEM SEM ŠEL BREZ PREDSODKOV, NI ME ZANIMALA POLITIČNA BARVA TEGA ALI ONEGA, POGLAVITNO MI JE BILO, DA JE SLOVENEC.“

Velika večina sobesednikov je odkrito in pošteno povedala, kar mislijo in čutijo. Tako se je nabralo za celo knjigo izpovedi, ki so nazorna podoba tega, kako koroški Slovenci žive zdaj in kako jim kaže v prihodnosti.

Knjiga bo izšla to jesen pri založbi ČGP „DELO“.

Cena te zelo zanimive knjige bo v prednaročilu 98 šilingov, v prosti prodaji pa bo knjiga dražja. Ker bo naklada knjige majhna, priporočamo, da se čim prej odločite za naročilo.

V ta namen se poslužite spodnje naročilnice, ki jo izpolnjeno in podpisano pošljite do 15. oktobra 1970 na naslov: **„Naša knjiga“, Wulfengasse, 9020 Klagenfurt-Celovec.** Knjigarna vam bo knjigo po izidu poslala po povzetju (Nachnahme).

N A R O Č I L N I C A

Podpisani(a) .....

naslov .....

.....

s to naročilnico nepreklicno naročam knjigo J. Šircelja „KOROŠKA ZNAMENJA“, ki jo bom plačal ob prejemu.

.....
(podpis)

Za dobro voljo

Mihec, sin strastnega nogometnega navijača, se uči zgodovino.

„Očka, kdo je že premagal Francoze pri Waterlooju?“

Oče globoko pomisli in prepričano izjavi:

„Nihče! Pri Waterlooju nikoli ni bilo nobene mednarodne tekme!“

●

Taksi pelje z gora tri Italijane in Škota. Tam, kjer se cesta najbolj strmo spušča, nenadoma zavpije:

„Na pomoč! Odpovedale so mi zavore! Ne morem ustaviti avta! Izgubljeni smo!“

Italijani se začnejo križati in klicati na pomoč mamo, Škot pa živčno zavpije:

„Ustavite vsaj taksimeter, ustavite vsaj taksimeter!“

●

— Danes ponoči me je iznenada zbudil ropot. Odprl sem oči in videl kako se je neka temna postava sklanjala nad mojo listnico in brskala po njej. Hitro sem segel pod blazino po revolver, ampak streljal nisem.

— Zakaj pa ne?

— Ker bi bil sicer vdovec.

●

„Pomisli, moja pomočnica je šla na ples, pa z mojo obleko!“

„To še ni nič, moja pa je šla na ples z mojim možem!“

●

Profesor prava vpraša študenta: „Na kratko povejte, kaj vse je treba za testament!“

„Mrlič in premoženje,“ odvrne kratko študent, „pa še žalujoči ostali.“

●

„Mama,“ je dejal Bojan, „očka pa ve, kaj so nebesa. Slišal sem ga, ko je rekel sosedu, da so bili tisti dnevi, ko si bila ti na izletu, prava nebesa.“

●

Mr. Carter gre s sinom mimo vešal. „Kaj pa je to?“ vpraša sinek.

„Na to pripravo obešajo uboge grešnike, ki so zaslužili smrtno kazen,“ pojasnjuje oče.

„Uboge grešnike?“ ponovi deček, „in kam obesijo bogate grešnike?“

„Četudi vsi zdravniki dokazujejo, kako škodljiv je tobak, kajenje ne opustim, ker je tobak vendarle velika dobrota.“

„Kakšna pa?“

„Kakor hitro prižgem pipo, tašča odide iz sobe.“

●

„Gospod direktor, tista deklica včeraj zvečer v kavarni je bila prav gotovo vaša hčerka? Čestitam!“

„Že v redu! Toda tega vam ni treba trobentati okoli, da ne zve moja žena.“

JO HANNS RÖSSLER:

MODNI FOTOGRAF

Ste že kdaj videli, kako stopa mlada žena na ulico v novi obleki, ki jo je pred petimi minutami prvič oblekla? To so vrhunci v življenju vsake ženske. Evelina je imela prav danes tak veliki dan. Stala je pred ogledali, šivilja se je sukala okoli nje in jo cukala spredaj in zadaj za obleko.

Potem je prišel veliki trenutek. Evelina je plačala račun in stopila kot kraljica skozi steklena vrata na ulico. Zdelo se ji je, kot da trobijo fanfare.

Toda komaj je napravila nekaj korakov, je zaslišala za seboj moški glas:

„Trenutek, gospa!“

Pred njo je stal mlad mož.

V rokah je držal fotografsko kamero.

„Nasmehnite se, prosim! Hvala!“

Evelina je zmedena stala pred možem. Ni vedela, ali naj se veseli ali jezi. Toda še preden je utegnila kaj reči, je že spregovoril mladi mož:

„Oprostite mi ta nenadni napad, spoštovana gospa. Sem namreč fotoreporter za neko veliko ilustrirano modno revijo in zbiram slike za veliko reportažo pod naslovom: Elegantna žena na ulici. Ko sem vas videl, se nisem mogel premagati. Vaša slika bo najlepša. Obleka, ki jo nosite, je prava pesem! Izkušeno oko takoj opazi, da je prišla obleka iz rok prvovrstne šivilje. Ni dvoma, da ste najbolje oblečena žena v mestu. Vašo sliko bom objavil na naslovni strani!“

Evelina je bila tako osupla, da ni spravila besede iz sebe, kar se ji je zelo redko dogajalo.

„Otokar!“ je vzkliknila že na pragu, ko je prišla domov. „Pomisli, kaj sem doživela! Na cesti so me slikali! Fotoreporter neke modne revije! Mojo sliko bo dal na prvo stran! No, kaj praviš k moji novi šivilji? Mar ni imenitna?“

Evelinin mož je pogledal račun.

„Če že ne zna nič drugega, pa zna računati!“ je dejal precej suho.

„Kako?“

„Toliko denarja za eno samo obleko, za tak minimodel!“

„Otokar, saj se sploh ne spoznaš na cene! Pri Biberneli bi plačala dvakrat več! In kdove, ali bi me slikali na ulici kot najbolje oblečeno ženo mesta! Bomo videli, kako boš zijal, ko boš videl mojo sliko na naslovni strani revije!“

Zazijala pa je Evelina, ko je popoldne zagledala mladega moža, ki ga je še isti dan popoldne povabil na dom njen mož. Bil je mlad študent medicine. Evelini se je zdelo, da sanja. To je bil fotoreporter pred šivilijino hišo! Očitno je ni prepoznal. Dopoldne je verjetno gledal samo njeno obleko, nje pa ne.

„Kako pa se vzdržujete med študijem?“ je vprašal Otokar.

Študent se je zasmejal:

„Oh, neka prismojena šivilja z visokimi cenami me je najela za tako imenovanega fotoreporterja. Stati moram pred njeno hišo in fotografirati vse stranke, ki stopijo iz njenega lokala. Trapam moram povedati pravljice o tem, kako elegantne so in da bo njihova slika na prvi strani modne revije.“

„Kaj pa storite s slikami?“ je vprašala Evelina in prebledela.

Fotoreporter se je zasmejal:

„Nič. V kameri sploh ni filma!“

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila: 5.00 — 6.30 — 8.00 — 10.00 — 13.00 — 17.00 — 19.00 — 20.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00. — **Dnevne oddaje** (razen ob sobotah, nedeljah in praznikih): 5.05 Ljudske viže — 5.30 Kmetijska oddaja — 5.33 Ljudske viže — 5.40 Jutranja opažanja — 5.43 Pisane jutranje melodije — 6.00 Jutranja gimnastika — 6.35 Glasba in dobri nasveti — 6.45 Deželni razgled — 7.00 Glasbeni mozaik — 7.45 Lokalna poročila — 8.05 Godba na pihala — 8.15 Oddaja za ženo — 9.00 Za prijatelje stare glasbe — 10.05 Operetni koncert — 11.25 Oddaja za podeželje — 11.45 Za avtomobiliste — 13.05 Deželni razgledi — 13.30 Glasba po kosilu — 13.45 Slovenska oddaja — 15.30 Še vedno priljubljeno — 16.15 ženska oddaja — 18.10 Odmev časa — 18.40 Šport — 18.45 Note in beležke — 18.55 Lahko noč otrokom — 19.03 Pregled sporeda — 19.05 Zabeležite si — 19.35 Melodija in ritem — 20.05 Deželna poročila — 22.10 Šport iz vsega sveta.

Sobota, 10. 10.: 5.05 Ljudske viže — 9.00 Pod hrastom in lipo, skupna nemško-slovenska oddaja — 10.00 Reportaža o proslavi 50-letnice plebiscita — 13.50 Za zbiralce znamk — 14.00 Igramo Rudolfa Kattnigga — 15.30 50 let ustvarjajoče Koroške — 17.10 Koroška praznuje 10. oktober — 19.40 Melodija in ritem — 20.10 Legenda o stiski in osvoboditvi Koroške — 21.00 Sosedstvo, radijska igra — 22.20 Plesna glasba po naročilu.

Nedelja, 11. 10.: 6.08 Igra na orgle — 6.35 Ljudska glasba — 7.35 Godba na pihala — 8.05 Zveneč jutranji pozdrav — 8.15 Kaj je novega — 9.45 Dunajski zajtrk z glasbo — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Ogledalo Mestnega gledališča — 13.45 Iz domovine — 14.30 Po željah — 16.00 Za otroke — 16.30 Dunajska glasba — 17.05 Ples ob petih — 18.00 Majhen večerni koncert — 18.30 Razgovor o umetnosti — 18.45 Otroški zbori — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Deželni razgledi — 20.10 Padajoči listi in dekleta, pošteno in nepošteno o jeseni — 21.20 Izrael v svojih pesmih.

Ponedeljek, 12. 10.: 5.05 Pihalna godba za začetek dneva — 9.00 Šolska oddaja — 10.00 Iz minulih časov — 10.45 Zloraba mamil — 11.00 Alpski jodlerji — 14.30 Knjižni kotiček — 14.45 Koroško pesništvo — 15.00 Komorna glasba — 16.30 Za otroke — 17.10 Mixed pickles z glasbo — 18.00 Oddaja kmetijske zbornice — 19.15 In ljudje so tako prijetni — 20.10 Radijska igra — 21.30 Ljudska glasba.

Torek, 13. 10.: 5.05 Pihalna godba za začetek dneva — 9.00 Iz življenja Calvina — 9.30 Dežela ob Dravi — 10.00 Šolska oddaja — 10.20 Mojstri glasbe v ogledalu svojih del — 10.45 Dobrotniki človeštva — 11.00 Štajerska pesem in glasba — 14.30 Za mladino — 14.45 O znanstvenih knjigah — 15.00 Koroška je le ena — 16.15 Ženski poklici v srednjem veku — 18.00 Oddaja sindikalne zveze — 19.15 In kaj pravite vi? — 20.10 Orkestrski koncert.

Sreda, 14. 10.: 5.05 Začetek dneva z godbo na pihala — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Vesele note — 10.00 Gledališče in koncert 11.00 Mednarodne koračnice: Finska — 14.30 Komorna glasba iz Slovenije in Koroške — 15.00 Ura pesmi — 16.15 Ženski problem v sedanji reformi vzgoje — 16.30 Operetni koncert — 17.10 V dunajski kavarni — 18.00 Oddaja industrije — 19.15 Jezik domovine — 20.10 Domovina Avstrija — 21.00 Za prijatelja planin — 21.15 Zveneče platno.

Četrtek, 15. 10.: 5.05 Pihalna godba za začetek dneva — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Vesele note — 10.00 Slavne ženske svetovne zgodovine — 10.30 Vasilijeva katedrala v Moskvi — 10.45 Avstrijska zgodovina v dokumentih — 11.00 Alpska ljudska glasba — 14.45 Zabeleženo na koroških cestah — 15.00 Diletto musicale — 16.15 Ženski problem v sedanji reformi vzgoje — 17.30 Obisk v innsbruškem živalskem vrtu — 17.10 Operetni koncert — 17.50 Zablode in njih posledice — 18.00 Oddaja obrtnega gospodarstva — 18.45 Note in beležke — 19.15 Na obisku pri koroških zborih — 20.10 Sončna dežela ob Baškem jezeru — 21.15 Domače glasbeno ustvarjanje.

Slovenske oddaje

Sobota, 10. 10.: 9.00 Pod hrastom in lipo, skupna nemško-slovenska oddaja.

Nedelja, 11. 10.: 7.00 Duhovni nagovor — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 12. 10.: 13.45 Informacije — Glasbena lojtrca od nas do vas — Za vašo knjižno polico.

Torek, 13. 10.: 13.45 Informacije — Za krmilom — Športni mozaik.

Sreda, 14. 10.: 13.45 Informacije — Pri mojstrih govorjene in pete besede.

Četrtek, 15. 10.: 13.45 Informacije — Našim mladim poslušalcem — Pokoncilski pogovor.

Petek, 16. 10.: 13.45 Informacije — Razgled po svetu.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.30 — 5.00 — 7.00 — 8.00 — 9.00 — 11.00 — 12.00 — 13.00 — 14.00 — 17.00 — 18.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00.

Dnevne oddaje (razen ob nedeljah in praznikih): 4.30 Dobro jutro — 5.30 Danes za vas — 5.45 Informativna oddaja — 6.00 Jutranja kronika — 6.30 Informativna oddaja — 7.25 Pregled sporeda — 7.45 Informativna oddaja — 10.00 Danes popoldne — 10.15 Pri vas doma — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 12.00 Na današnji dan — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 15.00 Dogodki in odmevi — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 19.00 Lahko noč otroci — 19.10 Obvestila — 19.30 Radijski dnevnik — 23.05 Literarni nokturno.

Sobota, 10. 10.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 Od vasi do vasi — 12.10 Pojeta mezzopranistka Dana Ročnikova in baritonist Marcel Ostaševski — 12.40 Veseli zvoki s pihalnimi orkestri — 14.10 Glasbena pravljica — 14.25 Z jugoslovanskimi pevci zabavne glasbe — 15.40 V ritmu koračnice — 17.05 Gremo v kino — 17.45 Poje Lidija Kodrič — 18.15 Rad imam glasbo — 18.45 S knjižnega trga — 19.15 Ansambel Borisa Kovačiča — 20.30 Zabavna radijska igra — 22.20 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

Nedelja, 11. 10.: 6.00 Dobro jutro — 6.50 Danes za vas — 7.30 Za kmetijske proizvajalce — 8.05 Radijska igra za otroke — 8.41 Orkestralne skladbe za mladino — 9.05 Srečanje v studiu 14 — 10.05 Še pomnite, tovariši — 10.25 — Pesmi borbe in dela — 10.45 Voščila — 11.50 Pogovor s poslušalci — 13.30 Nedeljska reportaža — 13.50 Z ansambli po Sloveniji — 14.05 Veseli zvoki s pihalnimi orkestri — 14.30 Humoreska tedna — 14.50 Godala v ritmu — 15.05 Nedeljsko športno popoldne — 17.05 Iz opernega sveta — 17.30 Dama in slepec, radijska igra — 18.11 Ogrski plesi Johannesa Brahmsa — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 22.20 Plesna glasba — 23.15 Jazz za vse.

Ponedeljek, 12. 10.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.20 Cicibanov svet — 9.40 Popevke slovenskih avtorjev — 12.10 Med baročnimi koncerti — 12.40 Koncert pihalnih orkestrov — 14.10 Lepe melodije — 14.35 Voščila — 15.40 Pojo slovenski amaterski zbori — 16.40 Iz operetnega sveta — 17.10 Ponedeljkovo glasbeno popoldne — 18.35 Mladinska oddaja — 19.15 Z ansamblom Fantje treh dolin — 20.00 Operni koncert — 22.15 Zaplešite z nami — 23.15 Za ljubitelje jazza.

Torek, 13. 10.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola: Trgatev — 9.35 Venček slovenskih narodnih: Na planincah — 12.10 Iz Försterjeve opere „Gorenjski slavček" — 12.40 Priljubljene tuje popevke — 14.10 Glasbena tribuna mladih — 14.40 Mladinska oddaja — 15.40 Naši tenoristi — 16.40 Rad imam glasbo — 17.10 Beethovnova dela v izvedbah domačih umetnikov — 18.15 V torek nasvidenje — 18.45 Družba in čas — 19.15 Z ansamblom Maksa Kumra — 20.00 Prodajalna melodij — 20.30 Vojaki ob koncu vojne, radijska igra — 21.20 Lahka glasba jugoslovanskih avtorjev — 22.15 Sodobna koncertna glasba za kitaro — 23.05 Misli o ljubezni — 23.15 Popevke in zabavne melodije iz studia Zagreb.

Sreda, 14. 10.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Operna matineja — 9.05 Za mlade radovedneže — 9.20 Iz glasbenih šol — 9.40 Slovenski pevci zabavnih melodij — 12.10 Oddaja za jesenski čas — 12.40 Lahka glasba — 14.10 Melodije za razvedrilo — 14.35 Voščila — 15.40 Simfonične slike — 16.40 Plesni orkester RTV Ljubljana — 17.10 Jezikovni pogovori — 17.25 Naša glasbena galerija — 18.15 Iz Puccinijeve opere „Turandot" — 18.40 Naš razgovor — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Glasbeni večeri RTV Ljubljana — 21.25 Lahka orkestralna glasba — 22.15 Melodije in ritmi današnjih dni — 23.15 S festivalov jazza.

Četrtek, 15. 10.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Revija popevk s slovenskimi pevci — 12.10 Iz opere „Hovanščina" — 12.40 Orkester in zbor Mancini — 14.10 Pesem iz mladih grl — 14.45 Mehurčki — 15.40 Zbor Agrupatio Coral iz Buenos Airesa — 16.40 Portreti skladateljev zabavne glasbe — 17.10 Operni koncert — 18.15 Popevke za vas — 18.45 Naši znanstveniki pred mikrofonom — 19.15 Z ansamblom Jožeta Privška — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni tokovi sedmih desetletij — 22.15 Iz sodobne bolgarske simfonične glasbe — 23.00 V gosteh pri tujih radijskih postajah — 23.30 Za lahko noč pojeta Nat King Cole in Caterina Valente.

Petek, 16. 10.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Operna matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 12.10 Igra virtuoz György Cziffra — 12.40 Od vasi do vasi z domačimi melodijami — 14.10 Skladbe za mladino — 14.35 Voščila — 15.30 Napotki za turiste — 16.40 Rad imam glasbo — 17.10 Človek in zdravje — 17.20 Koncert po željah poslušalcev — 18.15 Slovenska solistična glasba — 18.50 Ogledalo našega časa — 19.15 Z ansamblom Vitala Ahačiča — 20.00 Dvajset let Slovenskega okteta — 20.30 „Top pops 13" — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.15 Jazz pred polnočjo: Louis Armstrong.

TV AVSTRIJA 1

Sobota, 10. 10.: 10.00 Proslava 50-letnice plebiscita v Celovcu — 14.45 ORF-koncert — 15.40 Za otroke — 16.15 Beatclub — 16.45 Za družino — 17.10 Živali tvoji prijatelji — 17.30 Ta dežela je pesem: Celovški madrigalisti — 18.00 Tedenski obzornik — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.50 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Roka v ustih, satira — 21.40 Šport — 22.10 Čas v sliki — 22.25 Mesto strahu.

Nedelja, 11. 10.: 13.00 Avtomobilske dirke — 15.30 Cappuccetto — 15.55 Ole moj hlapec — 16.15 Čuda globin — 16.40 Kontakt — 17.05 Slike iz ameriške prestolnice — 17.30 S skrito kamero — 18.00 Iz moje knjižnice — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Glasbeni koledar — 18.00 Čas v sliki in vprašanje tedna — 19.30 Šport — 20.15 Sovražnik ljudstva, drama — 21.40 Bitja Prometeja, balet — 22.40 Čas v sliki.

Ponedeljek, 12. 10.: 18.00 Znanje aktualno — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.25 Slike iz Avstrije — 18.50 Leto brez nedelje — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 FBI: Zadeva Murtaugh — 21.00 Telešport — 22.00 Priče za Lauriaca — 22.45 Čas v sliki.

Torek, 13. 10.: 18.00 Angleščina — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.25 Kultura aktualno — 18.50 Yancy Derringer — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki. — 20.06 Šport — 20.15 Zgubljena poročna noč, prenos iz Löwingerjevega gledališča — 21.55 Apropo film — 22.45 Čas v sliki.

Sreda, 14. 10.: 10.00 Mali svet velikih čudežev — 10.30 Zvok iz človeške roke — 11.00 Mesto strahu — 12.20 Telešport — 16.30 Za otroke — 17.15 Tečaj keramike — 17.40 Mednarodni mladinski obzornik — 18.00 Francoščina — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.25 Slike iz Avstrije — 18.50 Televizijska kuhinja — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Panorama — 21.15 Zgodba 1002. noči — 23.00 Čas v sliki.

Četrtek, 15. 10.: 10.00 Kaj morem postati — 10.30 Zgodovina živih bitij — 11.45 Obisk razstave — 12.05 Kaj je evolucija — 18.00 Italijanščina — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.25 Športni mozaik — 18.50 Zvezda v nevarnosti — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Zgodba 1002. noči — 22.15 Čas v sliki.

Petek, 16. 10.: 10.00 Prometna vzgoja: Šolarji pomagajo šolarjem — 10.30 Cerkev ali garaža — 11.00 Veliki manevri — 18.00 Zeleni svet — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.25 Slike iz Avstrije — 18.41 Oddaja obrtnega gospodarstva — 18.50 Očarljiva Jeannie — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Akti XY — 21.15 Aktualni dogodki — 22.15 Čas v sliki — 22.35 Glasbena zabavna oddaja — 22.55 Akti XY.

SADNA DREVESCA

oddaja poceni, češplje celo za polovično ceno, drevesnica Marko POLZER, pd. Lazar pri Št. Vidu v Podjuni.

TV AVSTRIJA 2

Sobota, 10. 10.: 18.00 Iz sveta, v katerem živimo — 18.30 Avstrijci v Afriki — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.10 Vzgoja kratko in aktualno — 20.15 Molk — 21.50 Telereprize: Čas v sliki, Človek v vesolju.

Nedelja, 11. 10.: 18.30 Geografski sprehodi: Nemčija — 19.00 Čas v sliki in vprašanje tedna — 19.30 Mozaik napredka — 20.10 Vzgoja kratko in aktualno — 20.15 Veliki manever — 22.00 Družina Addams — 22.25 Telereprize: Kultura aktualno, Čas v sliki, Šport.

Ponedeljek, 12. 10.: 18.30 Kaj morem postati — 19.00 Postanite lepši, ostanite mladi — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.10 Vzgoja kratko in aktualno — 20.15 Kontra, poročila, mnenja, manipulacije — 21.00 Malatesta — 22.20 Telereprize: Čas v sliki in Slike iz Avstrije.

Torek, 13. 10.: 18.30 Angleško gledališče — 19.00 Svet naših živali — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.10 Vzgoja kratko in aktualno — 20.15 Osamljenost tekača na dolge proge, film — 21.55 Voda ne pozna meja — 23.10 Telereprize: Čas v sliki in Kultura aktualno.

Sreda, 14. 10.: 18.30 Kaj je statistika — 19.00 Klasični eksperimenti fizike — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.10 Vzgoja kratko in aktualno — 20.15 Maverick — 21.15 Montand poje Preverta — 21.55 Telereprize: Znanje aktualno in Čas v sliki.

Četrtek, 15. 10.: 18.30 Kaj morem postati — 19.00 Tako je treba napraviti: Kratki stik — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.10 Vzgoja kratko in aktualno — 20.15 Newport-festival — 21.55 Telereprize: The Addams Familiy, Slike iz Avstrije, Športni mozaik in Čas v sliki.

Petek, 16. 10.: 18.30 Šele mesto dela zgodovino — 19.00 Svet nove matematike — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Za konec tedna — 20.06 Šport — 20.15 Vzgoja kratko in aktualno — 20.15 Pier Paolo Pasolini, portret — 21.15 Ninočka, satirična komedija — 22.55 Telereprize: Slike iz Avstrije in Čas v sliki.

TV JUGOSLAVIJA

Sobota, 10. 10.: 9.35 Šolska oddaja — 11.00 Osnovne splošne izobrazbe — 11.30 Za prosvetne delavce — 17.40 Obzornik — 17.45 Mozaik — 17.50 Narodna glasba — 18.20 V senci zvezd — 19.20 S kamero po svetu — 20.00 Dnevnik — 20.30 Opatija 70 — 22.05 Skrivnosti morja — 22.30 Nepremagljivi — 23.20 Poročila — 23.30 Opatija 70.

Nedelja, 11. 10.: 9.00 Madžarski pregled — 9.30 po domače — 9.40 Kmetijski razgledi — 10.00 Kmetijska oddaja — 10.45 Mozaik — 10.50 Otroška matineja — 18.30 Mestece Peyton — 20.00 Dnevnik — 20.35 Humoristična oddaja — 21.40 Godala v ritmu — 22.00 Športni pregled — 23.10 Poročila.

Ponedeljek, 12. 10.: 9.35 Šolska oddaja — 11.00 Osnovne splošne izobrazbe — 14.45 Šolska oddaja — 17.15 Madžarski pregled — 18.00 Zgodbe o Taktuju, madžarski film — 18.15 Obzornik — 18.30 Po sledeh napredka — 19.00 Mozaik — 19.05 Glasbena oddaja — 20.00 Dnevnik — 20.35 Rosenberga ne smeta umreti, drama.

Torek, 13. 10.: 9.35 Šolska oddaja — 11.00 Osnovne splošne izobrazbe — 14.45 Šolska oddaja — 17.45 Pika Nogavička, pravljica — 18.00 Risanka — 18.15 Obzornik — 18.30 Torkov večer — 19.00 Mozaik — 19.05 O našem govorjenju 19.30 Spolne bolezni niso zatrte — 20.00 Dnevnik — 20.35 Avantura, italijanski film — 22.55 Poročila.

Sreda, 14. 10.: 9.35 Šolska oddaja — 11.00 Osnovne splošne izobrazbe — 11.30 Za prosvetne delavce — 17.15 Madžarski pregled — 17.50 Zaklad kapitana Parangala — 18.30 Obzornik — 18.35 Oddaja za italijansko manjšino — 19.00 Mozaik — 19.05 Variete — 19.20 Praznik na vasi, reportaža — 20.00 Dnevnik — 20.35 Teh naših petdeset let — 22.10 Nogometna tekma Luxemburg — Jugoslavija — 23.40 Poročila.

Četrtek, 15. 10.: 9.35 Šolska oddaja — 16.10 Osnovne splošne izobrazbe — 17.15 Madžarski pregled — 17.45 Pajkova pojedina — 18.00 Vrtec — 18.15 Obzornik — 18.30 S festivala športnih in turističnih filmov v Kranju — 19.00 Mozaik — 19.05 Enkrat v tednu — 19.20 Doktor v hiši — 20.00 Dnevnik — 20.35 Primeri dr. Finlaya — 21.25 Kulturne diagonale — 22.00 Veliki orkestri: Zagrebška filharmonija.

Petek, 16. 10.: 9.35 Šolska oddaja — 16.10 Osnove splošne izobrazbe — 16.45 Madžarski pregled — 17.25 McPheetersovo popotovanje — 18.15 Obzornik — 18.33 Jazz portret — 19.00 Mozaik — 19.05 V središču pozornosti — 20.00 Dnevnik — 20.35 Največja predstava na svetu, ameriški film — 23.10 Poročila.

Gesuch in gutgehendes Hotel — Pension für Winter-Saison von Dezember bis Ende April 1971

3 TÖCHTER
füu Zimmer und Service

1 TOCHTER
zur Mithilfe in Küche.

Nette, familiäre Behandlung sowie guter Verdienst sind zugesichert.
Bildofferten sind erbeten an: Hotel-Pension Hauser, Tel. 082 — 6 63 26
CH 7504 Pontresina/Grb. (Schweiz).

Zermatt

Gesucht per sofort **Koch** für Küche und Grill, **Köchin** oder Tochter mit guten Kochkenntnissen.

Büffettochter, Anfängerin wird angelernt. Sehr gute Bedingungen.

Offerten an: Josef Fux, Restaurant Walliserstube, **CH 3920 Zermatt/VS** (Schweiz), Tel 028 — 7 73 40.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 85-6-24. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.